

Okul Rehberlik Hizmetlerinin Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik Program Modeli Açısından Değerlendirilmesi¹

Evaluation of School Guidance Services in terms of Comprehensive Developmental Guidance Program Model

Fatma Nur YILMAZ , fnyilmaz58@gmail.com

Şenol ORAKÇI , Doç. Dr., Aksaray Üniversitesi, senolorakci@aksaray.edu.tr

Geliş tarihi - Received: 24 Eylül 2024
Kabul tarihi - Accepted: 26 Ağustos 2025
Yayın tarihi - Published: 28 Ağustos 2025

¹ Bu makale Doç. Dr. Şenol ORAKCI'nın danışmanlığında yürütülen ve Fatma Nur Yılmaz'ın 2024 yılında Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim ABD'de kabul edilen yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

Yılmaz, F. N. ve Orakçı, Ş. (2025). Okul rehberlik hizmetlerinin kapsamlı gelişimsel rehberlik program modeli açısından değerlendirilmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(2), 3471-3511.

DOI. 10.51460/baebd.1555268

Öz. Gelişimsel rehberlik yaklaşımları öğrencilerin gelişimsel özellikleri, içinde bulunduğu gelişim dönemi görevleri ve ihtiyaçlarını dikkate alarak öğrencilerin eğitsel, mesleki ve kişisel sosyal gelişim alanlarında bilgi ve beceri yetkinliği kazanarak yaşam kariyeri gelişimlerini desteklemeyi amaçlamaktadır. Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik Program (KGRP) Modeli'ne göre okul rehberlik hizmetleri öğretim ile yönetim boyutlarını bütünleyen ve ekip çalışması gerektiren programlar aracılığıyla gerçekleştirilir. Bu çalışmanın amacı, rehber öğretmenlerin KGRP'ye ilişkin bilgi ve deneyimlerine yönelik durumlarını ortaya koymaktır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseni kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, ulaşılabilirlik ölçütü de dikkate alınarak, 2023-2024 eğitim öğretim yılı Sivas ilinde kamu ortaöğretim kurumlarında görev yapmakta olan rehber öğretmenler arasından amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme yoluyla seçilmiş 30 rehber öğretmen oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında toplanan veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Yapılan görüşmelerden rehber öğretmenlerin lisans eğitimlerini, ihtiyaç analizi çalışmaları için Rehberlik İhtiyaçlarını Belirleme Anketi (RİBA) formlarını ve paydaşların iş birliğini yetersiz bulduğu, rehberlik ders saati ve rehber öğretmen sayısının eksikliği nedeniyle zaman sıkıntısı yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak, araştırma sonuçlarından edinilen bilgiler doğrultusunda uygulayıcılar ve araştırmacılar için çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kapsamlı gelişimsel rehberlik programı, Okul rehberlik programı, Rehber öğretmen.

Abstract. Developmental guidance approaches aim to support students' life career development by gaining knowledge and skill competence in the fields of educational, vocational and personal social development, taking into account the developmental characteristics of students, the tasks and needs of the developmental period in which they are in. According to the Comprehensive Developmental Guidance Program (CDGP) Model, school guidance services are carried out through programmes that integrate teaching and management dimensions and require teamwork. The aim of this study is to explore school counselors' knowledge and experiences regarding the CDGP Model. The research was conducted using a phenomenological design from qualitative research methods. The research data were collected through a semi-structured interview form prepared by the researcher. The study group of the research consists of 30 guidance counsellors selected by simple random sampling method who work in public secondary education institutions in Sivas province in the 2023-2024 academic year. The data collected within the scope of the research were analysed by content analysis method. From the interviews, it was concluded that guidance counsellors found the undergraduate education, the Guidance Needs Assessment Forms (RİBA) forms for needs analysis studies and the cooperation of stakeholders insufficient, that they carried out extra-curricular activities during the implementation of the programmes, and that they experienced time constraints due to the lack of guidance course hours and the number of guidance counsellors. Finally, in line with the findings obtained from the research results, various suggestions were made for practitioners and researchers.

Keywords: Comprehensive developmental guidance program, School guidance program, Guidance counselor.

Extended Abstract

Introduction. Developmental guidance approaches aim to support students' life career development by gaining knowledge and skill competence in the fields of educational, vocational and personal social development, taking into account the developmental characteristics of students, the tasks and needs of the developmental period in which they are in. According to the CDGP Model, school guidance services are carried out through programmes that integrate teaching and management dimensions and require teamwork. The purpose of this study is to evaluate the CDGP Model carried out in public secondary schools in line with the views of guidance counsellors.

Method. The research was conducted using a phenomenological design from qualitative research methods. The study group of the research consists of 30 guidance counsellors selected by simple random sampling method who work in public secondary education institutions in Sivas province in the 2023-2024 academic year. The research data were collected through a semi-structured interview form prepared by the researcher. The semi-structured interview form prepared by the researcher consists of questions about guidance counsellors' experiences, evaluations and suggestions regarding School Guidance and Psychological Counselling Services. The semi-structured interview form consists of questions aiming to elicit guidance counselors' opinions regarding the contributions of the CDGP Model to school counseling programs, the preparation process of these programs, the challenges encountered in the implementation of school counseling services based on the CDGP Model, the extent to which current programs align with the model in use, and, finally, the key points to consider in the execution of school counseling services. The data collected within the scope of the research were analysed by content analysis method. In the research, the data collected as voice recordings and written data were converted into text in computer environment. The collected data were analysed by content analysis method. Content analysis focuses on the underlying causes of the phenomena and events in the researched subject (Baltacı, 2019). With this method, the data were analysed in four steps. These steps are giving a code to the data, reaching categories and themes from these codes, making arrangements in the codes, categories and themes obtained, and defining and interpreting the findings. The opinions of field experts were used in the process of creating codes for the data collected from guidance counsellors, categorising the codes and collecting them under themes.

Results. From the interviews, it was concluded that guidance counsellors found the undergraduate education, RİBA forms for needs analysis studies and the cooperation of stakeholders insufficient, that they carried out extra-curricular activities during the implementation of the programmes, and that they experienced time constraints due to the lack of guidance course hours and the number of guidance counsellors.

Discussion and Conclusion. According to the findings of the study, the participating school counselors believe that the CDGP Model contributes to school counseling programs by supporting students' academic, career, and personal-social development, addressing their needs, taking into account their developmental characteristics and tasks, and facilitating preventive practices. Based on the results of needs analysis studies related to school counseling programs, all participating school counselors reported using RİBA to determine students' counseling needs. A similar result was also

reported in a study conducted by Keiyinci (2022). The the CDGP Model emphasizes the active participation of all stakeholders within the school and collaboration in the implementation of counseling services. However, the results of the current study reveal that in the meetings of the School Guidance Services Committee (RHYK), the programs prepared by school counselors are either superficially evaluated or only newly prepared programs are presented. It is also observed that the participation of committee members in guidance activities is not at the desired level. These findings are consistent with those of similar studies in the literature (Can, 2010; Özdemir, 2008; Şarлак, 2019). It was found that school counselors experience the greatest difficulties during the needs analysis phase of program development. Although the RİBA forms prepared by the Ministry of National Education (MoNE) are used to determine guidance needs, it is believed that students' responses to these forms are not always reliable and that the needs identified through RİBA do not align with the needs observed in practice. Counselors frequently stated that, based on the needs analyses they conducted, the most preferred areas of need every year are academic and career guidance. This finding is consistent with the results of a study by Karataş and Sönmez (2019), in which students' views on guidance services and counselors were examined, showing that most students found guidance necessary primarily for academic, followed by personal-social, and career-related issues. Most school counselors consider their undergraduate education inadequate in terms of acquiring knowledge about the CDGP Model and gaining the skills necessary to prepare guidance programs. Furthermore, participants reported that their undergraduate education did not sufficiently align with professional practice and lacked applied components. Studies in the literature support this finding. In their research, Tuzgöl Dost and Keklik (2012) reported that school counselors found their undergraduate education lacking in terms of internship, supervision, and practical experience. While the findings indicate that counselors did not encounter significant difficulties with school administrators during the program preparation process, challenges were reported in collaborating with homeroom teachers. These challenges were attributed to teachers' unwillingness to prepare class guidance programs, lack of collaboration, and perception of guidance activities as a burden. The literature also includes several studies with similar results in this regard (Bardakçı, 2011; Gürgan, 2020; Siyez et al., 2012). Findings regarding the alignment of school counseling programs with the CDGP Model indicate that although counselors initially view the programs as consistent with the model, they believe that this alignment weakens or is completely lost during the implementation process due to deviations from planned activities and encountered challenges. Finally, the results of the study show that one of the key administrative suggestions made by school counselors regarding the implementation of counseling services is that teachers should take a more active role in the process.

Giriş

Geleneksel rehberlik modelleri 1960 yılına kadar sanayi toplumunun ihtiyacı olan nitelikli iş gücünü sağlamak üzere eğitimde kullanılmıştır. Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarının getirdiği depresyon salgını, boşanma oranlarındaki artış ve ergenlerde problemlili davranışların görülme sıklığının artması bu modeli etkilemiştir (Nazlı, 2016). Öğrencilere rehberlik hizmetleri kapsamında bireyin kendisini tanımasına yardımcı olma, ihtiyaç duyduğu bilgilerin toplanması ve sunulması, üst öğrenim kurumlarına yerleşmesine yardımcı olma ve izleme, psikolojik danışma ve rehberlik gibi hizmetler sunulmuştur (Yeşilyaprak, 2019). Geleneksel rehberlik modellerinde öğrencilere sunulan rehberlik hizmetlerinin daha dar bir kapsamının olması, belirli kademelere yönelik olması, kriz yönelimli olması ve rehber öğretmenler için görev merkezli olması gibi sebepler bu modellerin günümüz ihtiyaçlarına cevap vermekte yeterli olmadığını göstermiştir. Ayrıca, eğitim programlarında öğrenci merkezli yaklaşımın temele alınması ile rehberlik anlayışında da öğrencilerin gelişim özelliklerini dikkate alan gelişimsel rehberlik modeli kullanılmaya başlanmıştır (Nazlı, 2016).

Türkiye'de okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, 70 yılı aşkın bir geçmişe sahiptir. 2000'li yıllardan itibaren ise Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), gelişimsel rehberlik anlayışını benimseyerek Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik Program (KGRP) Modeli'ne yönelik çalışmaları başlatmıştır (Nazlı, 2016). KGRP, MEB tarafından tavsiye edilen ve uygulanması beklenen bir modeldir. MEB uygulamaları fiilen bu modele dayalıdır ve rehber öğretmenlerin programlarını bu yaklaşım çerçevesinde hazırlamaları beklenmektedir (MEB, 2001; 2006).

Günümüzde insanın gelişimi ve ihtiyaçları her dönem farklılık gösterdiğinden dolayı kapsamlı gelişimsel rehberlik programlarına gereksinim duyulmaktadır. İlk kez Mathewson tarafından kullanılan gelişimsel rehberlik terimi rehberliğin öğrencilerin olgunlaşmaya kadar ardışık bir düzende verilmesini ve öğrencilerin gelişimlerinin desteklenmesi gerektiği düşüncesini savunmuştur (Nazlı, 2016; Yeşilyaprak, 2019). 21. yüzyıl becerilerini kazandırmayı hedefleyen eğitim sistemleri, rehberlik ve psikolojik danışma (RPD) hizmetlerini de yeniden şekillendirmiş; bu doğrultuda, planlı ve yapılandırılmış etkinliklere öncelik vermeye başlanmıştır. Bu dönüşüm, esnekliğe dayalı gelişimsel rehberlik modelinin benimsenmesini ve her okulun kendi yapısal özellikleri ile öğrenci ihtiyaçlarına uygun olarak özgün programlar tasarlanmasını gerekli kılmıştır. Bu çerçevede geliştirilen KGRP, eğitimin tüm kademelerinde — okul öncesinden ortaöğretimin sonuna kadar — tüm öğrencilere ulaşmayı hedefleyen, sistematik ve bütüncül bir rehberlik anlayışını yansıtmaktadır. Programın “kapsamlı” yapısı, yalnızca bireysel destek değil; eğitsel, kişisel-sosyal ve mesleki gelişim alanlarını da içerecek şekilde çok boyutlu destek sunmasıyla açıklanabilir. Aynı zamanda, tüm öğrencilere eşit erişim sağlayan, önleyici ve gelişimsel etkinlikleri sistemli biçimde içeren bir yapıya sahiptir (Borders ve Drury, 1992; Gysbers ve Henderson, 2012; Gysbers, 2004; Gysbers, Lapan ve Jones, 2000; Gysbers ve Henderson, 2012). “Gelişimsel” yönü ise, öğrencilerin yaş dönemleri, bireysel farklılıkları ve çevresel koşulları dikkate alınarak ihtiyaçlarına uygun desteklerin sunulmasına olanak tanıyan esnek bir yapıyı içermesiyle belirginleşmektedir (Myrick, 1997; Sink ve McDonald, 1998). Bu yönleriyle KGRP, hem kapsamlı hem de gelişimsel nitelikleriyle çağdaş okul rehberlik hizmetlerinin temel dayanağını oluşturmaktadır. KGRP'nin programın uygulamasının nasıl olacağına ve yürütüleceğine ilişkin 7 ilkesi bulunmaktadır. Bu ilkeler aşağıdaki şekilde açıklanmaktadır (Nazlı, 2003, 2016; Yeşilyaprak, 2019):

- Gelişimsel rehberlik okuldaki öğrencilerin tümünü kapsamaktadır.
- Gelişimsel rehberlik yaklaşımı organize edilmiş ve planlı bir programa sahiptir.
- Gelişimsel rehberlik programı esnek ve ardışık bir yapıdadır.
- Gelişimsel rehberlik programı öğretim programlarından ayrı olarak hazırlanır ancak eğitim sisteminin tamamlayıcı bir parçasıdır.
- Psikolojik danışma ve rehberlik programlarının geliştirilmesi, yürütülmesi ve değerlendirilmesinden birinci derecede rehber öğretmenler sorumlu olmakla birlikte program bütün okul personelinin katılımını gerektirmektedir.
- Gelişimsel rehberlik yaklaşımı, çocukların gelişimsel özelliklerini esas alan çocuk psikolojisi ve çağdaş öğrenme kuramlarına dayanmaktadır.
- Gelişimsel psikolojik danışma ve rehberlik, bireyin gelişimini desteklemede cesaretlendirme sürecini temel unsurlardan biri olarak görür.
- Gelişimsel rehberlik, öğrenmenin niteliğini ve verimliliğini artırmaya katkı sağlar.
- Gelişimsel rehberlik, özel rehberlik servislerini ve müdahalesini sunan psikolojik danışmaları kapsar.

Gelişimsel rehberlik ve psikolojik danışma programları; olumlu benlik algısının geliştirilmesi, karar verme becerilerinin kazandırılması, akran, aile ve diğer yetişkinlerle ilişkilerin sağlıklı biçimde yürütülmesi, mesleki planlamanın yapılması (Quast, 2003; Rye ve Sparks, 1999) ile kişilerarası farkındalığın artırılması, iletişim ve yaşam becerilerinin geliştirilmesi (Staley ve Carey, 1997) gibi temel alanlara odaklanmaktadır. KGRP; öğrencilerin olumlu benlik algısı geliştirmeleri, etkili karar verme becerileri kazanmaları, akranları, aileleri ve diğer yetişkinlerle sağlıklı ilişkiler kurmaları, mesleki planlama yapabilmeleri (Rye ve Sparks, 1999; Quast, 2003) ile kişilerarası ilişkilere yönelik farkındalık kazanmaları, iletişim ve yaşam becerilerini geliştirmeleri gibi temel gelişim alanlarına odaklanmaktadır (Staley ve Carey, 1997). KGRP'nın uygulanmasında, öğrencilerin bireysel ve gelişimsel ihtiyaçlarına yanıt verebilecek çeşitli rehberlik yöntemleri kullanılmaktadır. Bu yöntemler arasında; bireysel görüşmeler ve bireysel psikolojik danışma oturumları, grup rehberliği etkinlikleri ile grup psikolojik danışma süreçleri, öğrencilere yönelik seminerler, paneller ve bilgilendirme oturumları yer almaktadır. Ayrıca, rol oynama, yaratıcı drama ve vaka analizi gibi etkileşim temelli teknikler; ilgi ve yetenek envanteri gibi ölçme araçlarının uygulanması; aile katılımını güçlendirmeye yönelik veli görüşmeleri de programın temel bileşenleri arasında bulunmaktadır (Kuzgun, 2013; MEB, 2018).

Kısacası, KGRP müfredatla birleştirilebilen hem rehberlik hem de derse ilişkin kazanımların birlikte verilmesini hedefleyen bir gelişimsel rehberlik programıdır (Yeşilyaprak, 2019). Geleneksel eğitim ve öğretim ortamlarında yaşanan sorunların çözümüne yönelik olarak bireyin kendini gerçekleştirme ve değerli bir insan olarak hissetmesi amacıyla KGRP önemli hale gelmiştir (Karagöz, 2016). KGRP bireylerin ihtiyaçlarını ve toplumun isteklerini karşılayabilecek bir model olması nedeniyle özellikle ortaöğretim kademesi için önem arz etmektedir. Ortaöğretim kurumlarında eğitim öğretim gören öğrencilerin içinde bulundukları gelişim dönemleri dikkate alındığında kişisel/sosyal, eğitsel ve mesleki rehberliğin önem kazandığı kritik bir dönemdir. Ergenlik döneminin getirmiş olduğu fizyolojik değişimlerin yanı sıra gelişim görevi olarak kimlik kazanma ve meslek seçme öğrenciler üzerindeki stresi daha çok artırmaktadır. Bu nedenle ortaöğretim öğrencilerine verilecek rehberlik hizmetlerinin kişisel/sosyal, eğitsel, mesleki ve diğer tüm gelişim alanlarını kapsar şekilde sunulması gereklidir (MEB, 2016; Yeşilyaprak, 2003).

İlgili alan yazın incelendiğinde, Lauterbach vd. (2018), son yirmi yılda gelişimsel rehberlik programları ve rehber öğretmenlerin durumlarını araştırmayı amaçlayan çalışmaların sentezlenip değerlendirilmesi üzerine gerçekleştirdikleri çalışmada program modeli oluşturulması ile ilgili öğretmenlerin görüşlerinin alanda yaşanan değişimleri desteklediği, okulların uygulamaları artırdıkça olumlu sonuçlar alındığı ve öğretmenlerin modelin uygulanmasına ilişkin algıları okul düzeyine göre farklılık gösterdiği bulgularına ulaşılmıştır. İçtüzet (2017)'in ortaöğretimden yeni mezun olmuş ve üniversite hazırlık sınıfında okuyan öğrencilerin ortaöğretim psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri değerlendirmelerini ortaya koymayı amaçladığı araştırmasında çalışmaya katılan öğrenciler, gelişim alanlarının desteklenmesi amacıyla en fazla sınav kaygısını azaltma, kaygı ve korkuları aşma, yükseköğretim programlarının giriş koşulları hakkında bilgi verme çalışmaları yürütüldüğünü; özel eğitim öğrencilerinin kendileri için elverişli okullara ve bölümlere yerleşmeleri için yardımcı olma, karşı cinsle yaşanabilecek problemleri çözmeye yardımcı olma, meslekleri tanıma ve daha çok bilgi sahibi olunması için kitap, broşür, pano vb. araçların hazırlanması çalışmalarının ise daha az oranda yürütüldüğünü ifade etmiştir. Aynı zamanda öğrencilerin birçoğu ortaöğretim döneminde eğitsel ve mesleki karar vermelerine yardım sağlayacak bilgi ve becerilerin daha fazla kazandırıldığını; bireyin kendini tanıması, kabul etmesi ve geliştirmesi ile ilgili bilgi ve becerilerin daha az olduğunu aktarmışlardır. Araştırmada dikkat çeken bir diğer sonuç ise sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik saatlerinde öğrencilere serbest çalışmaları için izin verdiği ve bu saatleri öğrenciler için yararlı olacak etkinliklerle yeterince verimli kullanmadığıdır. Tagay ve Savi Çakar (2017), rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin rehber öğretmenlerin görüşlerini incelemeye yönelik çalışmalarında, rehber öğretmenler bu hizmetlerin uygulanmasında çeşitli sorunlarla karşılaştığını belirtmişlerdir. Rehber öğretmenlerin sıklıkla karşılaştığı başlıca sorunlar arasında; velilerin rehberlik hizmetlerine karşı ilgisiz ve bilinçsiz tutum sergilemeleri ile toplantılara katılım göstermemeleri, öğretmen ve yöneticilerin rehberlik çalışmalarına yönelik olumsuz yaklaşımları ve bu etkinlikleri gerçekleştirmeye yönelik düşük düzeyde ilgi ve motivasyon göstermeleri yer almaktadır. Ayrıca, rehber öğretmenlerin etkinliklerini yürütebilecekleri yeterli fiziki mekânların bulunmaması da önemli bir engel olarak öne çıkmaktadır. Karacan Özdemir ve Ayaz (2020) öğrencilerin kariyer uyum yeteneklerini geliştirecek becerilerin kazandırılması için çalışma ve uygulamaların okul rehberlik programlarında ne kadar yer aldığını belirlemeye yönelik çalışmalarında yeni hazırlanacak okul psikolojik danışma ve rehberlik programlarında “karar verme, süreklilik, otonomi, kendine güven” becerilerine daha fazla yer verilmesi gerektiğinin altı çizilmektedir. Birdsong ve Yakimowski (2021) kapsamlı gelişimsel rehberlik programı uygulamasına yönelik desteği incelemek amacıyla Alabama Okul Danışmanlığı Üstünlük Programı ödülünü almaya hak kazanmış müdürler ve rehber öğretmenlerin algılarını ve deneyimlerini araştırdığı çalışmalarında, mesleki gelişim için okul danışmanlarının ihtiyaçlarının değerlendirilmesine yönelik yapılan ankete verilen yanıtların müdürler ve rehber öğretmenler arasında önemli bir fikir birliği olduğunu ve görüşmelerden elde edilen bulgulara göre program desteği için gerekli olan dört temanın: savunuculuk, işbirliği, müdür-rehber öğretmen ilişkisi ve veri kullanımı olduğu ortaya çıkmıştır. Feirsen vd. (2021), 2016-2018 yıllarında New York Eyaleti Eğitim Departmanı'nın okul danışmanlığı uygulamalarında kapsamlı rehberlik modelini kabul etmesi sonrasında program modelinin önemli yönlerinin uygulanmasına ilişkin rehber öğretmenler, okul müdürleri ve okul psikolojik danışmanlığı denetçilerinden verileri toplayarak analiz etmişlerdir. Kapsamlı rehberlik programlarının anlamlı bir şekilde uygulanmasını sürdürmek ve başarılı olmak için okul müdürleri ve rehber öğretmenlerin iş birliği içinde olması gerektiği sonucuna ulaşmışlardır.

Yurt içinde ve yurt dışında gerçekleştirilen çalışmalar genel olarak incelendiğinde, okul rehberlik hizmetleri ve programlarının öğrenci, yönetici, öğretmen ve rehber öğretmenlerce değerlendirilmesinin yapılarak mevcut durumunun anlaşılmasına çalışıldığı görülmektedir. Okul rehberlik programlarına yönelik algılar, programların hazırlanması ve uygulanması sürecinde karşılaşılan güçlükler ile rehberlik hizmetlerinin mevcut durumunun belirlenmesi, çeşitli araştırmaların odak noktasını oluşturmuştur (Birdsong ve Yakimowski, 2021; Feirsén vd., 2021; İçtüzér, 2017; Karacan Özdemir ve Ayaz, 2020; Lauterbach vd., 2018; Tagay ve Savi Çakar, 2017). Bu bağlamda, uzun süredir okul rehberlik hizmetlerinde temel alınan KGRP Modeli'nin nasıl algılandığı ve uygulamalara yansımalarının ne şekilde olduğu, incelenmesi gereken önemli bir konu haline gelmiştir. Bu çalışma, söz konusu gereksinimden hareketle, okul rehberlik hizmetlerinin KGRP Modeli temelinde değerlendirilmesine yönelik anlamlı bulgular sunmayı amaçlamaktadır.

Son olarak, eğitim programlarının işlevselliği ve güncelliği içinde bulunulan zaman içerisinde günün ihtiyaçlarını karşılama düzeyleri ile önemli hale gelmektedir. Bu doğrultuda bir eğitim programı niteliğinde olan KGRP Modeli'nin de günün ihtiyaçlarına cevap verme boyutuyla eğitim programları kadar önemli hale gelmiştir. Okul rehberlik hizmetlerinin mevcut rehberlik modeline uygun olarak hazırlanması ve yürütülmesi süreçlerinin sağlıklı olması programdan elde edilecek verimin artmasını sağlayacaktır. Bu nedenle araştırma sonucunda edinilecek bilgilerin alanda sorumluluk sahibi kişilere bilgi vermesi, yeni araştırmalar için araştırmacılara fikir sağlaması ve günün ihtiyaçlarına uygun olarak geliştirilmesi gereken rehberlik programları geliştirme çalışmalarına yardımcı olması araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

Bu çalışmanın amacı, kamu ortaöğretim okullarında yürütülen KGRP Modeli'nin rehber öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda değerlendirmektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

- KGRP modeli'nin okul rehberlik programlarına katkıları nelerdir?
- Okul rehberlik hizmetlerinin yürütülmesi için kullanılan rehberlik programları nasıl hazırlanmaktadır?
- KGRP modeline göre okul rehberlik programlarını hazırlarken karşılaştığınız güçlükler nelerdir?
- Okullarda yürütülen rehberlik hizmetlerinin KGRP açısından uygunluğu nasıldır?
- Okul rehberlik hizmetlerinin gerçekleştirilmesinde dikkat edilmesi gereken hususlar nelerdir?

Yöntem

Araştırma modeli

Bu araştırmada kamu ortaöğretim kurumlarında görev yapmakta olan rehber öğretmenlerin okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ilişkin deneyimleri ve görüşlerinin incelenmesini amaçlayan nitel bir çalışmadır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgubilim deseni doğrultusunda katılımcıların görüşleri alınmıştır. Olgubilim deseni olguyu deneyimleyen kişilerin görüşleri aracılığıyla bilgi edinmeyi amaçlayan nitel araştırma desenlerinden biridir (Ceylan Çapar ve Ceylan, 2022).

Araştırma grubu

Yılmaz, F. N. ve Orakçı, Ş. (2025). Okul rehberlik hizmetlerinin kapsamlı gelişimsel rehberlik program modeli açısından değerlendirilmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(2), 3471-3511.

DOI. 10.51460/baebd.1555268

Araştırmanın çalışma grubunu 2023-2024 eğitim öğretim yılı kamu ortaöğretim kurumlarında görev yapmakta olan rehber öğretmenler oluşturmaktadır. Nitel araştırmalarda, incelenen konuyla ilgili birincil verilerin toplanabilmesi için araştırma alanı hakkında ön bilgi edinilmesi ve alanın yakından tanınması önem arz etmektedir. Bu sayede, çalışmanın amacına en uygun ve en nitelikli verileri sağlayabilecek katılımcıların belirlenmesi mümkün hale gelmektedir. Bu doğrultuda, çalışmanın katılımcıları ulaşılabilirlik ölçütü de dikkate alınarak, Sivas ilinde görev yapan rehber öğretmenler arasından amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme yoluyla seçilmiştir. Ölçüt örnekleme, yapılacak olan araştırmalarda gözlem birimleri belli özelliklere sahip olan şahıslar, olaylar, nesneler veya durumlardan oluşturulabilir. Bu yöntemde, yalnızca önceden belirlenen ölçütleri karşılayan birimler örnekleme dahil edilir (Büyüköztürk vd., 2016). Bu bağlamda, katılımcılar seçilirken katılımcıların Sivas ilinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ortaöğretim kurumlarında görev yapan ve araştırmaya katılım sağlamaya gönüllü olan 30 rehber öğretmen ölçüt örnekleme yöntemine göre seçilmiştir. Çalışma grubunun cinsiyete göre dağılımları incelendiğinde katılımcıların %53'ü kadın, %47'si erkektir. Katılımcıların görev yaptıkları okul türleri, Anadolu İmam Hatip Lisesi, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ve Anadolu Liseleridir. Katılımcıların okul türlerine göre dağılımı %27'si Anadolu İmam Hatip Lisesi, %10'u Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ve %63'ü Anadolu Lisesidir.

Veri toplama aracı

Bu araştırmada veri toplama yöntemi olarak görüşme yönteminden faydalanılmıştır. Araştırmanın veri kaynağını ise, araştırmacının hazırlamış olduğu yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilen veriler oluşturmaktadır. Araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu, rehber öğretmenlerin okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ilişkin deneyimleri, değerlendirmeleri ve önerileri hakkında sorulardan oluşmaktadır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formunun hazırlanmasında ilk olarak alan yazın taraması gerçekleştirilmiştir. Görüşme soruların konunun tüm boyutlarını kapsaması için alanında uzman kişilerin görüşleri alınmıştır. Görüşme formunun geçerlik ve güvenilirliğinin sağlanabilmesi için gerçekleştirilen tüm süreçlerde Aksaray Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı'nda görev yapmakta olan 3 doçent ve 1 profesör düzeyinde öğretim üyesinin desteği alınarak yarı yapılandırılmış görüşme formunun son şekli verilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda rehber öğretmenlerin KGRP Modeli'nin okul rehberlik programları için katkılarına ilişkin görüşlerine, okul rehberlik programlarının hazırlanış sürecine, KGRP modeline göre okul rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde karşılaşılan güçlüklerin neler olduğuna, mevcut programların kullanılan model ile uygunluğunun nasıl olduğuna ve son olarak okul rehberlik hizmetlerinin gerçekleştirilmesinde dikkat edilmesi gereken noktaların neler olduğuna ilişkin görüşlerini ortaya koymayı amaçlayan aşağıdaki sorulardan oluşmaktadır:

- KGRP Modeli'nin okul rehberlik programları için katkıları nedir?
- Okul rehberlik hizmetlerinin yürütülmesi için kullanılan rehberlik programları nasıl hazırlanmaktadır?
- Okul rehberlik programı hazırlarken karşılaştığınız güçlükler nelerdir?
- Lisans eğitiminizin yeterliliği hakkında ne düşünüyorsunuz?

- Program hazırlamada idare ve öğretmenlerle işbirliği konusunda yaşamış olduğunuz güçlükler nelerdir?
- KGRP Modeli'nden kaynaklı yaşamış olduğunuz güçlükler nelerdir?
- İhtiyaç analizi yapmada karşılaşmış olduğunuz güçlükler nelerdir?
- KGRP Modeli'ne göre hazırlanan okul rehberlik programlarının uygulamaları nasıl yürütülmelidir?
- Okullarda yürütülen rehberlik hizmetlerinin KGRP Modeli açısından uygunluğu nasıldır?
- Okul rehberlik hizmetlerinin gerçekleştirilmesinde dikkat edilmesi gereken hususlar nelerdir?
- Bu soruların dışında eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Son olarak, araştırmada, önceden yapılandırılmış soruların yanı sıra, görüşmenin seyri ve katılımcıların verdikleri yanıtlar doğrultusunda yeni sorular yöneltme esnekliğinden de yararlanılmıştır.

Verilerin toplanması

Araştırmaya kaynaklık eden veriler, Aksaray Üniversitesi Etik Kurulu ve Sivas İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinlerin alınması sonrasında 2023-2024 eğitim öğretim yılının güz döneminde araştırmacının hazırlamış olduğu yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Rehber öğretmenler ile birebir yapılan görüşmeler rehberlik servisi odalarında gerçekleştirilmiştir. Görüşme sürecinde katılımcılara araştırmanın amacı, araştırmaya katılımın gönüllülük esaslı olduğu ve görüşme kayıtlarının gizli tutulacağı konusunda açıklamalar yapılmıştır. Katılımcılarla yapılan görüşme kayıtları katılımcıların izni alınarak ses kayıt cihazı kullanılarak toplanmıştır.

Verilerin analizi

Bu araştırma kapsamında rehber öğretmenlerle gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen veriler, ses kayıt cihazı aracılığıyla kaydedilmiş ve öncelikle bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Kayıtlar birkaç kez dikkatle dinlenerek yazılı dokümana dönüştürülmüştür. Elde edilen bu dokümanlar, görüşme sırasına göre K1, K2, K3... şeklinde kodlanmıştır. Ardından, yazılı dokümanlar ses kayıtlarıyla yeniden karşılaştırılarak olası eksiklikler ve hatalar düzeltilmiştir. Görüşme metinleri oluşturulurken, katılımcıların ifadelerinde herhangi bir değişiklik yapılmamış; yanıtlar, özgün hâllerıyla korunmuştur. Veri düzenleme süreci tamamlandıktan sonra, elde edilen nitel veriler içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. İçerik analizi, araştırılan konudaki olgu ve olayların altında yatan nedenlere odaklanmaktadır (Baltacı, 2019). Bu yöntem ile verilerin analizi dört adımda gerçekleştirilmiştir. Bu adımlar sırası ile verilere bir kod verilmesi, bu kodlardan kategori ve temalara ulaşılması, edinilen kod, kategori ve temalarda düzenlenmelerin gerçekleştirilmesi ve bulguların tanımlanarak yorumlanmasıdır. Rehber öğretmenlerden toplanan verilere ilişkin kodların oluşturulması, kodların kategorileştirilerek temalar altında toplanması sürecinde alan uzmanlarının görüşlerinden yararlanılmıştır. Veri analizi ve yorumlama sürecinde, araştırmacı tarafından önyargılardan uzak, nesnel bir yaklaşım benimsenmiştir.

Nitel araştırmalarda, geçerlik ve güvenirlikten ziyade inanılabilirlik esastır. Bu bağlamda, inanılabilirliği sağlamak amacıyla dört temel ölçüt dikkate alınmaktadır: inandırıcılık, aktarılabilirlik,

güvenirlilik ve teyit edilebilirlik (Rüzgar, 2016). Bu araştırmada söz konusu ölçütlerin tümüne dikkat edilmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2008), nitel araştırmalarda elde edilen verilerin yanı sıra bu verilere dayalı olarak araştırmacı tarafından ulaşılan sonuç ve yorumların, verilerin alındığı kaynaklarla teyit edilmesinin yararlı olacağını; böylelikle ulaşılan sonuçların gerçeği yansıtırma düzeyinin daha sağlıklı bir biçimde değerlendirilebileceğini ifade etmektedirler. Bu doğrultuda, görüşme yapılacak katılımcılar belirlenirken Sivas ilinde MEB'e bağlı ortaöğretim kurumlarında görev yapan rehber öğretmen olmaları ve araştırmaya gönüllü katılım göstermeleri temel ölçüt olarak benimsenmiştir. Katılımcılara, görüşme süreci ve bu süreçte elde edilen verilerin nasıl kullanılacağı ile kişisel bilgilerinin gizliliğinin nasıl korunacağına ilişkin detaylı bilgilendirme yapılmış ve görüşmeler bu etik çerçevede gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sonucunda elde edilen veriler, ön yargılardan uzak ve nesnel bir tutumla analiz edilmiştir.

Elde edilen bulguların inandırıcılık ve aktarılabirlik düzeyini artırmak amacıyla, kodlama süreci üç bağımsız eğitim bilimleri uzmanı tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu uzmanların tamamı eğitim bilimleri alanında doktora derecesine sahip olup nitel araştırma yöntemleri konusunda yetkindir. Kodlama işlemi tamamlandıktan sonra, uzmanlar arasında yapılan karşılaştırmalar sonucunda benzerlik oranı belirlenmiştir. Kodlayıcılar arası uyumun değerlendirilmesinde Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği güvenirlik formülü kullanılmıştır: $\text{Güvenirlik} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}}$. Bu formül doğrultusunda yapılan hesaplamada araştırmacılar arası uyum oranı %95,2 olarak tespit edilmiştir. Gerekli düzenlemelerin ardından kodlayıcılar arasında tam görüş birliği sağlanmıştır. Ayrıca, ulaşılan bazı sonuç ve yorumlar katılımcılardan bir kısmına sunulurken geri bildirim alınmış, bu katılımcılar elde edilen sonuçların kendi görüşlerini ve gerçekliği yansıttığını belirtmiştir.

Bulgular ve Yorum

KGRP modeli'nin okul rehberlik programlarına katkılarına ilişkin bulgular ve yorum

Araştırmanın birinci alt problemi olan "KGRP modeli'nin okul rehberlik programlarına katkıları nelerdir?" sorusuna ilişkin rehber öğretmenlerin yanıtlarından elde edilen bulgular *Katkılar* teması altında *öğrenci*, *öğretmen* ve *program* olmak üzere toplam 3 kategori altında analiz edilerek tablolştırılmıştır.

Tablo 1.
KGRP Modeli'nin okul rehberlik programlarına katkılarına ilişkin görüşler

Tema	Kategori	Kodlar	Frekans
Katkılar	Öğrenci	Gelişim alanlarını geliştirme	10
		İhtiyaçları karşılama	10
		Gelişimsel özellikleri ve görevleri destekleme	9
		Önleyici olma	7
		Öğrenci seviyesini dikkate alma	5
		Öğrenci çevresine destek olma	4
		Öğrenciyi merkeze alma	2
		Okula uyumu kolaylaştırma	1
	Öğretmen	Kanıtlanabilir bilgi sunma	3
		Organize olmayı sağlama	3
		Etkinlikler aracılığıyla çalışma	2
		İşbirliğini sağlama	1
		Öğrenci takibini sağlama	1
	Program	İşlevselliği artırma	2
		Güncellenebilir olma	1
		Sınıf rehberlik programları ile paralel olma	1
Toplam			62

Yukarıdaki Tablo 1'de görüldüğü üzere, *Katkılar* teması altında *öğrenci*, *öğretmen* ve *program* olmak üzere toplam 3 kategori oluşturulmuştur. *Katkılar* teması, 16 kod toplam 62 frekanstan oluşmaktadır. *Öğrenci* kategorisinin *gelişim alanlarını geliştirme*, *gelişimsel özellikleri ve görevleri destekleme* ve *ihtiyaçları karşılama* kodları en yüksek frekansa sahip kodlardır. Rehber öğretmenlerin ifadelerine dayalı olarak önemli görülen alıntılar aşağıda verilmiştir:

“...Öğrencinin tüm gelişim alanlarına etki etmeye çalışıyor. Kişisel, sosyal, eğitsel ve mesleki. Rehberlik açısından düşündüğüm zaman öğrenciye kazandırılacak başka bir alan aklıma gelmiyor bu da kesinlikle büyük bir getiri. Bir de bu kişisel sosyal eğitsel ve meslekinin alt başlıklarına baktığınızda biz e-rehberlik üzerinden giriyoruz orada boşta kalabilecek başka bir şey yok...” (K18). (Gelişim alanlarını geliştirme)

“...Kapsamlı gelişimsel rehberlik modelinde aslında şöyle bir avantaj var kriz odaklı olmaktan çıktı, rehberliğin tarihine baktığımız zaman bir sorunla problemle karşılaşıldığı zaman rehberlik ihtiyaç duyuluyor gibi algılanıyordu şu anda gelişimsel modelde öğrencilerin gelişim dönemlerine göre ne olması gerektiğini önceden öngörüp ona göre bir sorun oluşmadan onunla ilgili bilgi verebiliyoruz

kısaca gelişimsel görevleri destekleme noktasında bize yardımcı oluyor...” (K.21). (Gelişimsel özellikleri ve görevleri destekleme)

“...Çocuğun dört yıllık lise hayatı boyunca her kademedede bile konular farklılaşıyor ve buna uygun rehberliğin yapılması, programların uygulanması elzem bir hale geliyor bu açıdan bizim bunları belirleyip buna özgü çocukların ihtiyaçları doğrultusunda tercihlerimiz en azından onların gelişimi açısından uygun oluyor destekleyici oluyor diyebilirim...” (K26). (İhtiyaçları karşılama)

Öğrencilerin seviyelerindeki farklılığa dikkat edilerek öğrencinin merkeze alınmasının yanında önleyici rehberlik çalışmalarına yer verilmesi, öğrenci çevresine destek olma ve son olarak öğrencilerin okula uyumunu kolaylaştırması açısından KGRP’nin önemli katkıları olduğunu ifade eden rehber öğretmenlerin bazı doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“...Biz programları hazırlarken bu modelden yola çıkarak bu hizmetlere de bayağı yer veriyoruz yıllık planda her sınıf düzeyinde önleyici rehberlik hizmetlerine bilgilendirme çalışmalarına yer veriyoruz. Farkındalık ve bilinç kazandırmak adına ve bunların sınıf seviyesine göre değişmesi bir avantaj...” (K5). (Önleyici olma)

“...Tüm öğrencileri kapsamı, öğrencilerin seviyelerine göre bir yaklaşım sergilenmesi açısından önemli bir kazanım...” (K10). (Öğrenci seviyesini dikkate alma)

“...Aynı zamanda sadece öğrenciler için çalışmıyoruz veli ve öğretmenler için de çalışmalar yapıp öğrencileri dolaylı yünden de katkı sunmaya çalışıyoruz bu anlamda getirileri var...” (K21). (Öğrenci çevresine destek olma)

“...Adı gibi gerçekten kapsayıcı bir program öğrenciyi hem kişisel olarak değerlendiriyor hem mesleki anlamda değerlendiriyor ve öğrenci temelli bir yaklaşım ve daha çok etkinlik olarak bir yaklaşım olarak düşünüyorum bunu bu açıdan baktığımız zaman güzel ama bunun bir uygulanışına bakmak gerekiyor ama model olarak baktığımız zaman dört dörtlük diyebiliriz...” (K.7). (Öğrenciyi merkeze alma)

“...Bu modelin okulumuz için getirileri öğrencilerin gelişim dönemlerini dikkate alarak okula daha iyi adapte olmalarını sağlamaktır...”(K.9). (Okula uyumu kolaylaştırma)

KGRP Modeli’nin rehber öğretmenlerin çalışmalarına sağladığı katkılar ile ilgili görüşler; okul idaresi ve diğer öğretmenlere kanıtlanabilir veriler sunması, rehberlik faaliyetlerinin düzenli yürütülmesini sağlayan bir plana sahip olması, çalışmaları farklı etkinlikler yardımıyla gerçekleştirmesi, öğrencileri tanımaya imkân sunması ve öğretmenlerle iş birliğini artırması olarak ifade edilmiştir. Rehber öğretmenlerin bu durumlara ilişkin bazı doğrudan alıntıları şu şekildedir:

“...Okul öğretmenlerimiz hem eskiyi hem yeniye görmüşler ister istemez eskinin etkisinde kalma durumu var ama bu kapsamlı gelişimsel rehberlik programıyla model ile onu aşmış durumdayız, o nedenle bir avantajı var en azından elimizde bir veri olmuş oluyor bir şeyleri sunarken modeli tanıtabiliyoruz bu sebeple bunları yapabiliyoruz diyebiliyoruz.” (K24). (Kanıtlanabilir bilgi sunma)

“...Programlarda önceki yılları kontrol edip üzerine eklemeler yapıyoruz. Eğer rehber öğretmen sistemli ve düzenli ise işi devralmak ve devam ettirmek daha kolay. Model rehberliğin daha düzenli yürütülmesini sağlıyor...” (K16). (Organize olmayı sağlama)

“...Burada öğrencilerin gelişim düzeylerine göre sınıf şube düzeylerine göre farklı etkinlikler farklılaştırılmış etkinliklerle velilere öğrencilere veya öğretmenlere yönelik şeklinde programımıza alıyoruz.” (K23). (Etkinlikler aracılığıyla çalışma)

“...Bunu sene başında yapıyor oluşumuz ve bunu yine okul müdürüyle idarecileriyle istişare şeklinde yapıyor oluşumuz büyük bir getiri...” (K18). (İşbirliğini sağlama)

“...Öğrencilerin gelişimsel ve diğer ihtiyaçlarını takip edip buna göre müdahale edebiliyoruz...” (K8). (Öğrenci takibini sağlama)

Sayfa | 3484

KGRP Modeli’nin okul rehberlik programları için katkıları üzerine rehber öğretmenlerin görüşleri ise programların uygulanabilirliğini artıran işlevsel bir yapı sağlaması, yeni gelişen durumlar karşısında güncelleme yapılabilmesi ve okul rehberlik programları ile sınıf rehberlik programlarının paralel bir şekilde yürütülmesine imkân vermesidir. Rehber öğretmenlerin bu konulara ilişkin görüşlerine ilişkin bazı doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“...Kolaylık sağlama, işlevsel olma, her alana dair çalışma yapılması kapsamlı ve gelişimsel olması...” (K13). (İşlevselliği artırma)

“...Öğrenci seviyelerine göre çalışma yapabilmek. Değişen ihtiyaçlara göre programın güncellenebilir olması. Kullanışlı olması...” (K1). (Güncellenebilir olma)

“...Sınıf rehberliği ile okul rehberliği paralel hale geliyor model sayesinde ancak çok fazla detaylı olması bu detaylarda boğulmaya neden oluyor...” (K14). (Sınıf rehberlik programları ile paralel olma)

Okul rehberlik programlarının hazırlanma aşamalarına ilişkin bulgular ve yorum

Araştırmanın ikinci alt problemi olan “Okul rehberlik hizmetlerinin yürütülmesi için kullanılan rehberlik programları nasıl hazırlanmaktadır?” sorusuna ilişkin rehber öğretmenlerin vermiş olduğu yanıtlar *Programların Hazırlanması* teması altında analiz edilerek tablolastırılmıştır.

Programların hazırlanma sürecinde gerçekleştirilen adımların belirlenmesi için rehber öğretmenlere “Okul rehberlik programları nasıl hazırlanmaktadır?” sorusu yöneltilmiştir. Rehber öğretmenlerin yanıtlarından elde edilen bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2.
Okul rehberlik programlarının hazırlanma aşamalarına ilişkin görüşler

Tema	Alt Tema	Kategoriler	Kodlar	Frekans	
Programların Hazırlanması	Planlama Aşaması	İhtiyaç Analizi	Rehberlik İhtiyaç Belirleme Anketlerini uygulama	19	
			Eski programı değerlendirme	6	
			Gözlem sonuçlarını dikkate alma	3	
			Envanterler kullanma	5	
			Okul kültürüne dikkat etme	3	
		Hedef Belirleme	Rehberlik İhtiyaç Belirleme Anketlerinin sonucundan hedef seçme	16	
			Rehberlik İhtiyaç Belirleme Anketlerinin sonucundan farklı hedef seçme	3	
		Tasarlama Aşaması	Çalışmaların Planlanması	Hedefe yönelik çalışmaları ekleme	20
				Ekstra çalışmalar ekleme	11
				Öncelikli çalışmaları ekleme	5
	İş akış çizelgesine uyma			3	
	Etkinlik kitabından seçme			1	
	Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonu (RHYK) Toplantıları		Öğrenci kişilik hizmetleri uygulamalarını ekleme	1	
			Değerlendirme yapma	8	
			Okul rehberlik programını sunma	7	
		Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM)	Onaya sunma	2	
Toplam			113		

Programların Hazırlanması teması altında *planlama aşaması* ve *tasarlama aşaması* olmak üzere iki alt tema oluşturulmuştur. Planlama aşaması ihtiyaç analizi ve hedef belirleme; tasarlama aşaması etkinliklerin seçilmesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yürütme Komisyonu (RHYK) Toplantıları ve Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM) olmak üzere beş kategori oluşmaktadır. Bu kategorilerde yer alan 16 kod toplam 113 frekansa sahiptir. Tablo 2’de görüldüğü üzere rehber öğretmenlerin program hazırlama adımlarına ilişkin görüşlerinde en yüksek frekansa sahip kod, hedefe yönelik çalışmalar eklemesidir. Okul rehberlik programlarının büyük bir kısmını alan hedefler ile ilgili çalışmaların eklenmesi rehber öğretmenlerin çoğunluğu tarafından ifade edilen adımdır.

Programın hazırlanması aşamasındaki adımlar dikkate alındığında rehber öğretmenlerin ilk olarak ihtiyaç analizini gerçekleştirmek amacıyla Rehberlik İhtiyaçlarını Belirleme Anketi (RİBA) uygulamalarını gerçekleştirdikleri görülmektedir. *Programların Hazırlanması* temasına ait bir alt tema olan *Planlama Aşamasını* oluşturan *İhtiyaç Analizi* kategorisine ilişkin program hedeflerinin belirlenmesi ve öğrenci ihtiyaçlarının tespit edilmesi maksadıyla Mayıs ayında RİBA uyguladıklarını belirten rehber öğretmenlerin görüşlerine ilişkin bazı doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“...Mayıs ayı gibi öğrencilerimize RİBA’lar uygulanır. Bu anketler ile öğrencilerimizin ihtiyaçları beklentileri belirlenir...” (K9). (Rehberlik İhtiyaç Belirleme Anketlerini uygulama)

“...Bizim için yıllık planlarda Mayıs ayı RİBA ayıdır, rehberlik ihtiyaçları belirleme anketi. Bunu hem öğrenci, öğretmen hem de velilere uyguluyoruz idareciler de dâhil...” (K18). (Rehberlik İhtiyaç Belirleme Anketlerini uygulama)

Yeni programların hazırlanmasının planlanmasında önceki yılın programında gerçekleştirilemeyen çalışmaların veya tamamlanmayan ihtiyaçların değerlendirilmesini yaparak ihtiyaç analizini gerçekleştiren rehber öğretmenlerin bazı görüşme alıntıları şu şekildedir:

“...Eğer okulu tanıyorsak birkaç yılımız geçmişse geçmiş yıllardaki yaşadığımız problemler sıkıntılar programlarımız avantajları dezavantajları göz önünde bulundurularak yeni yılki çalışmalarımız planlanıyor...” (K8). (Eski programı değerlendirme)

“...Bunun dışında nelere dikkat ediyoruz. Örnek veriyorum okulumuz lise olduğu için bir önceki sene üniversite sınav başarısına bakıyoruz mesela il genelinin altında mı kalmış ortalamayı yakalayabilmiş mi ya da geçen seneki öğrenci görüşmelerini daha çok nasıl yapmışız?...” (K17). (Eski programı değerlendirme)

İhtiyaç analizini yaparken RİBA sonuçlarında çıkmayan ancak gözlemlemiş oldukları problemleri ve ihtiyaçları programa dâhil eden bir rehber öğretmene ait doğrudan alıntı şu şekildedir:

“...Mesela öğrenciler ve öğretmenler geçştirebiliyor RİBA anketlerini böyle bir durum olduğunda hocamla birlikte inisiyatif alıp ki hocamla yıl boyu öğrenci görüşmelerinde veli görüşmelerinde öğretmen yönlendirmelerinde bu konuları gördük ama RİBA’da çıkmamış...” (K20). (Gözlem sonuçlarını dikkate alma)

Öğrenci ihtiyaçlarının belirlenebilmesi için yıl içinde yapılan envanter ve test çalışmalarının sonuçlarını dikkate alarak ihtiyaç analizi gerçekleştiren rehber öğretmenlerden K8 ve K15’in görüşme alıntıları şu şekildedir:

“...Rehberlik programlarımızı genellikle okulda ilk defa çalışmaya başladıysam ihtiyaç analizini yaparım, ihtiyaç analizimi yaparken RİBA’lar haricinde farklı okuldaki problemleri, farklı açılardan tespit edecek envanterler kullanarak okulu tanımaya çalışırız, öğrencileri tanımaya çalışırız, risk grubu öğrencileri tanımlamaya çalışırız ve okulun içinde bulunduğu problemlere yönelik ön veriler topladıktan sonra bunları planlarımızda yer veririz genelde...” (K8). (Envanterler kullanma)

“...Bireyi tanıma teknikleri kullanıyoruz; yaşam penceresi, öğrenci tanıma formu, kimdir bu, kime göre ben neyim, otobiyografi ve okul risk haritası ile öğrencileri tanıyoruz RİBA’lardan alınan sonuçlar özel hedefler konusunda önceliği nereye vereceğimizi gösteriyor...” (K15). (Envanterler kullanma)

Yukarıda bahsedilen ihtiyaç analizi yöntemlerinden farklı olarak bazı rehber öğretmenler okulların eğitsel, kişisel-sosyal ve mesleki profillerine göre ihtiyaçlarını belirlemekte ve programlarına eklemeler yapmaktadır. Bu konuda rehber öğretmenlere ait bazı doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“...Bunlardan elde edilen sonuçlara göre programlarımızı hazırlıyoruz bir de zaten okulun kendi kültürü de oluyor mesela çok başarılı bir Anadolu Lisesi eğitim odaklı plan istiyor daha sosyoekonomik bir okul daha çok kişisel sosyal alanlarda etkinlik hazırlanmasını istiyor...” (K7). (Okul kültürüne dikkat etme)

“...Okul zaten kendini belli ediyor, baktığınız zaman okul profili yaşanan disiplin sorunları öğretmenlerin bize geldiği danışmak istediği mevzular velilerin gelip bizimle konuşmaları öğrencilerin gelip şikâyetleri ya da anlattıkları bize bir fikir veriyor, kafamıza göre değil...” (K26). (Okul kültürüne dikkat etme)

Okullarının özel hedeflerini belirlemede rehber öğretmenlerin çoğunluğu RİBA sonucunda otomatik belirlenen sonuçları hedef olarak seçmektedir. Bu konuda rehber öğretmenlerin görüşme alıntılarına aşağıda yer verilmiştir:

“...RİBA çalışmaları ile rehberliğin en az gerçekleştiği, en eksik kaldığı başlıklar tespit edilir ve bunlara göre hedefler belirlenir...” (K1). (Rehberlik İhtiyaç Belirleme Anketlerinin sonucundan hedef seçme)

“...Okul rehberlik programlarımızı genel hedeflerimiz var, yerel hedeflerimiz var, özel hedeflerimiz var onlara bakıyoruz onlar da RİBA’larla belirleniyor...” (K4). (Rehberlik İhtiyaç Belirleme Anketlerinin sonucundan hedef seçme)

Özel hedeflerin belirlenmesinde RİBA sonuçlarının otomatik verdiği hedeften farklı bir hedefi veya başka bir çalışma sonucu elde edilen hedefi seçen rehber öğretmenlerin görüşme alıntıları şu şekildedir:

“...Sonuçlarda yüksek çıkan maddelerden hedefler belirleriz eğer maddeler birbirine yakın çıkarsa farklı bir alandan hedef belirleriz...” (K14). (Rehberlik İhtiyaç Belirleme Anketlerinin sonucundan farklı hedef seçme)

“...Kişisel sosyal ve eğitsel ve mesleki hedefleri kendimiz eşit sayıda dağıtmaya çalışıyoruz...” (K18). (Rehberlik İhtiyaç Belirleme Anketlerinin sonucundan farklı hedef seçme)

Rehberlik programlarının tasarlanması aşamasında ilk olarak rehberlik çalışmaları için etkinliklerin seçilmesi ve plana yerleştirilmesi adımı gerçekleştirilmektedir. Öğrenci, öğretmen ve veliler için hedeflere yönelik çalışmaların yıllık plana yerleştirilmesi ile ilgili görüşme alıntıları aşağıda verilmiştir:

“...Sonrasında bizim seçtiğimiz programa eklediğimiz konular genelde mesela okul kademesi çok önemli öğrencinin gelişim özelliği yaşı, ihtiyacı önemli mesela liselerde çok çalıştığımız alan mesleki rehberlik alanı oluyor. Programa o şekilde ekliyoruz. RİBA’ların sonuçlarına bakıyoruz hangisinde ihtiyaç daha fazla ise ona göre ve MEB ile RAM’ın koyduğu hedefler doğrultusunda programı oluşturuyoruz...” (K4). (Hedefe yönelik çalışmaları ekleme)

Rehberlik programlarının büyük bir kısmını hedeflere yönelik veli, öğretmen ve öğrenci çalışmalarının kapladığını dile getiren rehber öğretmenler kalan zamanlara ihtiyaç gördükleri ekstra çalışmaları ekleyerek programı hazırladıklarını ifade etmişlerdir. Bu konuda rehber öğretmenlerin görüşme alıntıları şu şekildedir:

“...Zorunlu olarak yapmamız gereken şeyleri çıktıktan sonraki kısımda da zamanım kaldığı kadarıyla ki bazen planda çok dolu olabiliyor kendi yapmak istediğim çalışmaları koyuyorum. Bunlar mesela anket olabilir Başarısızlık nedenleri anketleri, devamsızlık nedenleri anketleri gibi...” (K2). (Ekstra çalışmalar ekleme)

“...Kendi özel çalışmalarımızı da eklediğimiz bir programımız var işte etkinlikleri de mecburen koymamız gereken bir sistematik içinde devam ettirmemiz gereken bir sistem çerçevesinde hazırlıyoruz...” (K6). (Ekstra çalışmalar ekleme)

Yıllık planda yer alan bir diğer çalışmalar ise kurumların hazırlamış olduğu projelerle ilgili etkinliklerdir. Bu projelerin uygulanma tarihleri konusunda rehber öğretmenlere bir seçenek sunulmadığı için yıllık planlara öncelikli olarak eklendiği görülmektedir. Bu konuyla alakalı rehber öğretmenlerin görüşme alıntılarına aşağıda yer verilmiştir:

“...Büyük ihtimalle herkesinki farklıdır da ben de kendimce öncelikli olarak ay ay gitmiyorum ama şöyle yapıyorum yapmam gereken net çalışmaları öncelikli giriyorum mesela işte bizim ne vardır Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Planı mücadele çalışmaları kapsamında yapmamız gereken sunum seminerler var onları hangi aylara denk geliyorsa onları giriyorum...” (K2). (Öncelikli çalışmaları ekleme)

Yıllık planlarda herhangi bir eksiklik yaşanmaması için Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM) tarafından gönderilen iş akış çizelgesini dikkate alarak hazırlık yaptıklarını ifade eden rehber öğretmenlerin görüşme alıntıları aşağıda sunulmuştur.”

“...Programlar için RAM’den çerçeve veriliyor hedefler için ne kadar etkinlik plana koyulması gerektiğini söylüyorlar, genel, yerel ve özel hedeflerin hepsinden gözümüzden kaçmasın diye her alandan koymamız gerektiğini söylüyor bir çerçeve gönderiyorlar biz de buna uyarak öğrenciye veliye veya öğretmene programımızda yer veriyor ve o şekilde destek alıyoruz...” (K13). (İş akış çizelgesine uyma)

“...Okul rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde bir İş Akış Yönergesi var Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Müdürlüğü’nün hazırladığı. Biz bu yönergeye uygun olarak şu şekilde çalışmalar hazırlıyoruz...” (K21). (İş akış çizelgesine uyma)

Yıllık planda yer alacak etkinlikleri etkinlik kitabından seçmemenin bir sorumluluk olduğu ve diğer öğretmenlere iş yükü çıkaracağı görüşünde olan K22’nin bu nedenlerle yıllık plan etkinliklerini etkinlik kitabına bağlı kalarak seçtiği görüşme alıntısı şu şekildedir:

“...Rehberlik planı RİBAlardan sonra ona uygun etkinlikler seçiliyor psikososyal etkinlik zorunlu olarak konulması gerekiyor. Biz başka etkinlik seçemiyoruz, etkinlik kitabından başka dışarı çıkma daha doğrusu öyle bir sorumluluk altına girmeyi de düşünmedim, başka bir yerden etkinlik bulayım zaten öğretmenlerimizin yükü fazla bir de bu etkinliği yapın diyemem...” (K22). (Etkinlik kitabından seçme)

Okul rehberlik programlarının yoğunluğu nedeniyle zorunlu olarak adlandırılan çalışmaların eklenmesinin ardından zaman kalırsa öğrenci kişilik hizmetlerine yönelik çalışmaları eklediğini ifade eden K2’nin görüşme alıntısı şu şekildedir:

“...Sonra sosyoekonomik çalışmalarımız var sağlık taramaları falan var bunları zaman kalırsa eğer ki bunları yerleştiriyorum...” (K2). (Öğrenci kişilik hizmetleri uygulamalarını ekleme)

RHYK’da okul rehberlik hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin komisyon üyeleri ile yapılan değerlendirmelere işaret eden rehber öğretmenlerin görüşme alıntılarına aşağıda yer verilmiştir:

“...Programı hazırladığımızda idareye sunuyoruz onlar da dikkatle inceliyor, komisyonlarda da öğretmenlerin görüşleri alınıyor ve onların kararları mutlaka programa ekleniyor...” (K16). (Değerlendirme yapma)

“...Burada çıkan sonuçları okul idaresi ve RHYK’larla paylaşıyoruz. Buna göre söz gelimi sınav kaygısıyla ilgili eğer öğrencilerden velilerden talep gelmiş ve en yüksek oran oysa bu seneki hazırlayacağımız planda biz o etkinliklere yer veriyoruz veya okul amacı olarak onu belirliyoruz ve ona dönük etkinlikleri alıyoruz. Rehberlik hizmetleri yürütme komisyonuna onu tablo halinde verdikten sonra onu da dikkate alıyorlar. Toplantı sırasında işte müdür bey başkanlığında yaptığımız yürütme kurulunda onlar da sonuçları inceliyorlar kendileri o seneyi değerlendiriyorlar ve şununla ilgili de etkinlikleri de biraz daha verelim gibi örnekler...” (K23). (Değerlendirme yapma)

Rehber öğretmenler RHYK toplantılarında okul rehberlik programlarının işbirliği içinde hazırlanmadığını, rehber öğretmenlerin hazırladığı programların diğer üyelere sunumunu gerçekleştirdiklerini ifade ettikleri görüşme alıntıları ise şu şekildedir:

“...Ufak şeyler oluyor RHYKlarda genelde bize bırakılıyor, daha doğrusu bizim programı hazırlayıp bizim orada sunmamız ve orada ufak değişiklikler yapılması gibi bir süreç isteniyor, beklenen aslında bu şekilde oluyor...” (K24). (Okul rehberlik programını sunma)

“...Program hazırlamada da genelde biz psikolojik danışmanlar hazırlıyoruz sınıf öğretmenlerinin bir etkisi olmuyor açıkçası ancak resmi olarak yazılara görüş birliği vardır diyoruz...” (K25). (Okul rehberlik programını sunma)

Okul rehberlik programlarının hazırlanmasının son adımı olarak idarenin onaylamasının ardından programın değerlendirilerek dönüt ve düzeltme için RAM’a gönderildiğini belirten K11 ve K27’nin görüşme alıntılarına aşağıda yer verilmiştir:

“...RAM’a gönderildikten sonra hedefler ve çalışmalar kontrol listelerine göre değerlendirilir ve program için bir dönütte bulunulur, uygundur ya da düzeltilecek yerler var gibi...” (K11). (Onaya sunma)

“...Plan hazırlayıp idare ve RAM’a gönderiyoruz...” (K27). (Onaya sunma)

KGRP Modeli’ne göre okul rehberlik programları hazırlanırken karşılaşılan güçlüklerle ilişkin bulgular ve yorum

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan “KGRP modeline göre okul rehberlik programlarını hazırlarken karşılaşılmış olduğunuz güçlükler nelerdir?” sorusuna rehber öğretmenlerin vermiş oldukları yanıtlara ilişkin bulgular Tablo 3’te yer almaktadır. Bu alt problem doğrultusunda, rehber öğretmenlerin vermiş olduğu yanıtları *ihtiyaç analizi*, *lisans eğitimi*, *idare* ve *öğretmenler* ve KGRP Modeli başlıkları ile dört kategori altında toplanmıştır. Kategorilere ait kodlar toplam 136 frekansa sahiptir. En yüksek frekansa sahip kod, *lisans eğitimi* kategorisinin yetersiz kodudur.

Tablo 3.

KGRP Modeli'ne göre okul rehberlik programları hazırlanırken karşılaşılan güçlüklerle ilişkin görüşler

Tema	Kategoriler	Kodlar	Frekans
Program Hazırlama Güçlükleri	İhtiyaç Analizi	Rehberlik İhtiyaç Belirleme Anketlerine sağlıklı yanıtlar verilmemesi	15
		Rehberlik İhtiyaç Belirleme Anketlerinin sonuçları ile gözlemlenen ihtiyaçların farklı olması	10
		Farklı ihtiyaç analizi yöntemlerine gerek duyulması	9
		Her yıl mesleki ve eğitsel gelişim alanının tercih edilmesi	7
		Rehberlik İhtiyaç Belirleme Anketlerinin sonuçları ile gözlemlenen ihtiyaçların aynı olması	7
		Rehberlik İhtiyaç Belirleme Anket sorularının ihtiyaçları sınırlandırması	5
	Lisans Eğitimi	Velilerin Rehberlik İhtiyaç Belirleme Anket çalışmalarına katılmaması	4
		Yetersiz	19
		Yeterli	8
	İdare ve Öğretmenler	Kısmen Yeterli	2
		Herhangi Bir Güçlük Yaşanmamakta	9
		Sınıf Rehberlik Programını Hazırlamaması	9
		Yeterli İşbirliğinin Olmaması	7
	KGRP Modeli	Rehberliği Angarya Olarak Görme	6
		Program Modelinin Yoğun Olması	13
		Modelden Kaynaklı Bir Sorun Yok	6
Toplam			136

Okul rehberlik programları için ihtiyaçların belirlenmesi adına yürütülen ihtiyaç analizi çalışmalarında rehber öğretmenlerin karşılaştıkları durumlar incelenmiştir. RİBA'lara verilen yanıtların gerçek ihtiyaçları yansıtmadığını ve öğrencilerde gözlemledikleri ihtiyaçlardan farklı sonuçlar elde ettiklerini ifade eden rehber öğretmenlerin görüşme alıntıları şu şekildedir:

"...RİBA'larla genelde destekli oluyor ama öğrenciler bireysel olarak geldiğinde farklı ihtiyaçları olduğunu görüyoruz. İnsanlar anketlerde olumlu bir profil çizme kabul görme anlamında işaretleme yapmıyor ama buraya geldiğinde belli başlı şeyler oluyor. Orada büyük yüzdeye bakılıyor..." (K4). (Rehberlik İhtiyaç Belirleme Anketlerine sağlıklı yanıtlar verilmemesi)

“...RİBA soruları geçen yıl değişti ve bizim gözlemlerimizden farklı sonuçlar çıktı bu nedenle geçerlik ve güvenilirliğinin şüpheli olduğunu düşünüyorum...” (K14). (Rehberlik İhtiyaç Belirleme Anketlerinin sonuçları ile gözlemlenen ihtiyaçların farklı olması)

Öğrencileri tanıma ve ihtiyaçlarını belirleme de tek bir anket çalışmasının yeterli olmayacağını bu nedenle farklı çalışmalar aracılığıyla ihtiyaç analizini gerçekleştirmenin gerekli olduğu görüşündeki rehber öğretmen K8’in görüşme alıntısı aşağıda verilmiştir:

“...Kağıt üzerinde yapıldığı zaman bile öğrencinin velinin öğretmenlerin nasıl cevap verdiğini içtenlikle cevap verip vermediği noktasında sıkıntılar olduğunu ben düşünüyorum. RİBA’da çıkan bir ihtiyaç benim bir yıllık çalışma sürecim içerisinde tam ciddi olarak gördüğüm bir ihtiyaç olmayabiliyor. Çünkü ben öğrencilerle karşılaşıyorum daha yakından ifade ediyor, öğretmen ve veli ile görüşüyorum ama bu ihtiyaç olarak belirlenmemiş olabiliyor. Bazen de orada çıkan bir ihtiyaç gerçekten ihtiyacımız olan bir şey olabiliyor. Bu nedenle yeni çalıştığım okullarda problem tarama envanterlerini kullanıyorum öğretmenlerle ve velilerle görüşüyorum, risk grubu öğrenciler belirlendikten sonra öğrencilerle görüşüyorum genellikle de veli toplantılarında velilerin genel talebine bakıyorum, çocuklarla ilgili genel sıkıntılarına bakıyor ona göre bi plan yapıyorum...” (Farklı İhtiyaç Analizi Yöntemlerine Gerek Duyulması)

Öğrenci ihtiyaçlarının belirlenmesi için anket çalışmalarına öğrenci ve veliler eğitsel ve mesleki gelişim alanlarına öncelik vermekte iken öğretmenler, öğrencilerin tüm gelişim alanlarında ihtiyaçları olduğuna yönelik işaretlemeler yapmadığı görülmektedir. Bu konuyla ilgili rehber öğretmen K6’nın görüşme alıntısı aşağıda verilmiştir:

“...Şu anki rehberlik ihtiyaçları örtüşüyor bence ama sanıyorum öğrencilerde oluşmuş bir algı var o onu manipüle ediyor. Orada bir bağımsız düşünüp benim buna ihtiyacım vardan ziyade hep alışlageldiği şekliyle okulda neler yapıyorsa ona farkındalık oluşturmuş. Belki orada öğrenci kendi farkındalığına ulaşamadığı için belki neye ihtiyacı olduğunu idrak edemiyor olabilir. Kurumda en çok neyin üzerine duruluyorsa hep onu içselleştirmiş ve ona göre bir yönlendirme yapıyor düşüncesi. Benim yoğunluğum genelde mesleki rehberlik, eğitsel rehberlik oluyor...” (K6). (Her Yıl Mesleki ve Eğitsel Gelişim Alanının Tercih Edilmesi)

RİBA çalışmalarının öğrenci ihtiyaçlarını doğru yansıttığını düşünen rehber öğretmenlerin ifadeleri şu şekildedir:

“...Genelde RİBA’lar ile ihtiyaçlar uyumlu birbirlerini destekliyorlar. Belli başlı konularda yoğunlaşma var. Her yıl yaptığımız RİBA’larda da benzer sonuçlar alıyoruz. Sınav sistemi mesleki rehberlik var kişisel sosyal biraz daha arka planda...” (K5). (Rehberlik İhtiyaç Belirleme Anketlerinin sonuçları ile gözlemlenen ihtiyaçların aynı olması)

“...Lisede gerçekçi işaretlemeler yapıyor öğrenciler üç alanda da ihtiyaçlarını yansıtıyorlar...” (K16). (Rehberlik İhtiyaç Belirleme Anketlerinin sonuçları ile gözlemlenen ihtiyaçların aynı olması)

İhtiyaç analizi yapmada kullanılan RİBA’ların sorularının ihtiyaçları belirlemede yeterli olmadığını ifade eden K21’in görüşme alıntılarında aşağıda yer verilmiştir:

“...Şöyle bir değişiklik oldu geçen mayısta en son uygulanan RİBA’larda, burada öğrencilerin iki tane ihtiyaçtan birini seçmesi istendi yani buradaki sınırlılıkta şunu gerektirdi aslında öğrencinin iki rehberlik ihtiyacı var birinde sınav kaygısı birinde bilinçli teknoloji kullanımı, birini seçmek zorunda

olduğu için diğerini gözardı etmek zorunda kalıyoruz o yüzden rehberlik ihtiyaçları belirleme anketlerinde bir sorun yaşadık ama onun dışında öğrencilerle gözlemlerimiz anket sonuçları her zaman tutarlı olmayabiliyor..." (K21). (Rehberlik İhtiyaç Belirleme Anket sorularının ihtiyaçları sınırlandırması)

Sayfa | 3492

İhtiyaç belirleme anketlerine veli katılımının az olması ve katılım gösteren velilerin de yanıtlama durumları ile ilgili gözlemlerini aktaran K17'nin görüşme alıntılarında aşağıda yer verilmiştir:

"...Mesela velilere ulaşmak da zor öğretmen, veli ve öğrenci formu var. Velilere ulaşmak velilerin uygulaması tekrar geri getirmesi onda bile bazen sıkıntı yaşıyor. Şu anda popüler olduğu için google forms üzerinden gönderiyoruz ama orada bile doldurmuyorlar ya da çok az sayıda doldurabiliyorlar defalarca gönderebiliyoruz. Bazen veli kendisi mi dolduruyor öğrenci mi dolduruyor orada bile muallakta kalabiliyoruz. Kişiye bağlı sorunlar olabiliyor..." (K17). (Velilerin RİBA Çalışmalarına Katılmaması)

Okul rehberlik programları hazırlamak için KGRP Modeli'ne dair lisans eğitimlerinin yeterliliğini değerlendiren rehber öğretmenlerin görüşleri yetersiz, yeterli ve kısmen yeterli şeklindedir. Lisans eğitiminin KGRP Modeli'ni bilme ve bu modele göre program hazırlamada yetersiz olduğunu ifade eden rehber öğretmenlerin görüşme alıntıları aşağıda verilmiştir:

"...Lisans eğitimim yetersizdi, sudan çıkmış balık gibi oldum işe başladığımdan. Program yapmayı öğrenmedik, Desimal, BEP, RHYK gibi komisyonlar işler bize kalıyor. Lisans ile saha çalışması çok farklı öğrenci sayıları fazla olduğu için psikolojik danışmalara vakit yok ama biz buna göre eğitim aldık..." (K12). (Yetersiz)

"...Lisans eğitimlerinin hiçbir meslek için yeterli olduğunu düşünmüyorum üstüne ekstradan bir şeyler koymak gerektiğini düşünüyorum belki eğitimlere katılmak, çaba göstermek gerektiğini düşünüyorum çünkü üniversiteden öğrendiğimiz ile çalışma hayatı çok farklı birçok şeyi çalışırken öğreniyoruz zaten. Bu modeli hazırlamak ve uygulamak noktasında lisans eğitimim çok yeterli olduğunu düşünmüyorum..." (K13). (Yetersiz)

"...Lisans eğitimime göre şu anki durum farklı, bizler hizmetiçi eğitimde gördük. İlk başlarda acemilik yaşadım, sonrasında zorlandığım noktaları RAM'ın örnek programları ile düzenleme yaparak öğrendim..." (K27). (Yetersiz)

Program hazırlama yetkinliği konusunda lisans eğitiminin yeterli ve kısmen yeterli olduğunu ifade eden rehber öğretmenlerin görüşme alıntıları ise şu şekildedir:

"...Lisans yeterliliğim böyle bir daha özgürlükçü plan yaparak başladım mesleğe, okulda üniversitede aldığım eğitimle hiç zorlanmadım, hatta biz daha ağır vakalar için eğitim aldık, hatta klinik durumlara da hakimiz. Lisans eğitimim yeterli. E rehberlikten plan girilecek, kapsamlı gelişimin her ögesi seçilecek gibi bir şey yoktu ha yine kapsamlı gelişimseldir de adını böyle demedik ama biz kendimiz çok özerk bir şekilde yapabiliyorduk..." (K22). (Yeterli)

"...Lisans eğitimim orta iyi diyebilirim teorik olarak iyi ama uygulama konusunda biraz geride kaldı. Belki o döneme göre yeterliydi şuan için yetersiz kalıyor ama eğitim destekleri var..." (K16). (Kısmen Yeterli)

Okul rehberlik programlarının hazırlanması sorumluluğunun rehber öğretmenlere bırakılmasının idare ve öğretmenlerle ilgili bir güçlük oluşturmadığı ifade edilmiştir. Bu konuyla ilgili olarak rehber öğretmenlerin görüşme alıntılarında aşağıda yer verilmiştir:

"...Programların hazırlanması konusunda idare tüm sorumluluğu bize bırakıyor çünkü biz alanda daha uzmanız, RİBA'ları beraber değerlendiriyoruz toplantıları yapıyoruz ama idare tamamen bizim görüşlerimize saygı duyuyor. Çok sıkıntı çıkmıyor öğretmenlerle de ilgili..." (K4). (Herhangi Bir Güçlük Yaşanmamakta)

"...İdare ve öğretmenlerle bir problem yaşamıyoruz zaten bir sistem var okulda o komisyon üyeleri sisteme dâhil ve o komisyonun yürütmesi tamamen bizim elimizde. Genelde şöyle bir şey vardır görüşme komisyonunuz onayına sunulur. Yürütme komisyonunun her sınıf düzeyindeki öğretmenlerin görüşleri o kadar ideal ki aslında konuya hakimler. 9. Sınıfların profili aslında şöyle şunun üzerine yoğunlaşılmalı gibi bir takım görüşler beklenir ama öyle olmuyor. Bunun organizasyonu tamamen bizim üzerimizde..." (K6). (Herhangi Bir Güçlük Yaşanmamakta)

Okul rehberlik programları hazırlanırken RHYK üyelerinin program hazırlama sürecinde rehberliği angarya olarak gördüğü, iş birliği içinde olmadıkları ve sınıf rehberlik programlarını hazırlama görevlerini yerine getirmedikleri ifade edilmiştir. Rehber öğretmenlerin bu durumlarla ilgili görüşme alıntıları aşağıda verilmiştir:

"...Güçlükler şöyle öğretmenler program hazırlamaya istekli gelmiyorlar, sorduğunuz zaman hocam siz zaten bu işin uzmanısınız siz hazırlayın şeklinde oluyor. Sınıf rehberlik planı hazırlama konusunda da öğretmenler hiçbir şekilde hazırlamıyor çok nadir bir iki üç öğretmenimiz hazırladı bu sene..." (K25). (Sınıf Rehberlik Programını Hazırlamaması)

"...Öğretmenler isteksiz olabiliyorlar ama genç hocalar daha iyi gözlem yapıyor ve işbirliğine açıklar..." (K16). (Yeterli İşbirliğinin Olmaması)

"...Yani benim genel olarak idare ve öğretmenlerle iletişimim iyi oldu yaklaşık bi yedi sekiz farklı okulda çalışmışımdır. Tabi bu iyiliğinde bir bedeli oluyor. Şöyle Öğretmenler rehberlikle ilgili bazı şeyleri angarya olarak görüyorlar. İdare de aslında yaklaşımı farklı olabiliyor idarede yapılması gereken arka plandaki bazı şeyleri rehber öğretmenlerin yapmasını ister..." (K2). (Rehberliği Angarya Olarak Görme)

Rehber öğretmenlerin program hazırlama sürecinde yaşadıkları güçlüklerle ilişkin program modeliyle ilgili görüşleri incelendiğinde rehber öğretmenlerin büyük bir kısmı program modelinin yoğun olduğunu dile getirmiştir. Bu konuyla ilgili rehber öğretmen K24'ün görüşme alıntısı şu şekildedir:

"...Benim program hazırlamayla ilgili karşılaştığım güçlük bu sıralamayı yapmakla alakalı şu da var belli bir haftamız var dediğim gibi dört hedef neredeyse dört ayı kapatıyor yani çalışma olarak, belli bir süre ve bir sürü hedef kalıyor, seçenek. Davranış bozukluğu, akademik gelişim var kariyer gelişimi var sosyal duygusal davranışlar var mesela bir sürü madde var orada hangisini yapacağız hangisine daha öncelik vermemiz gerekiyor?" (K24). (Program Modelinin Yoğun Olması)

Program modeliyle ilgili bir sorun yaşamadığını ifade eden rehber öğretmenlerin görüşme alıntılarında aşağıda yer verilmiştir:

“...Kullandığımız modelle ilgili ben sıkıntı yaşadığımızı düşünmüyorum başka bir model olsa nasıl olurdu diye üzerinde hiç düşünmedim ama yani şu anki modelin biraz daha öncekilere göre işleri kolaylaştırdığını düşünüyorum açıkçası...” (K2). (Modelden Kaynaklı Bir Sorun Yok)

“...Modelden kaynaklı güçlük yaşamıyorum dediğim gibi çok güzel bir program, öğrencilerin her yönden desteklenmesi gerekiyor ancak daha önce de dediğim gibi tek sorunum zaman...” (K13). (Modelden Kaynaklı Bir Sorun Yok)

Okul rehberlik programlarının KGRP Modeli’ne uygunluğuna ilişkin bulgular ve yorum

Araştırmanın dördüncü alt problemi olan “Okul rehberlik programlarının KGRP Modeli’ne uygunluğu nasıldır?” sorusuna vermiş oldukları yanıtlara ilişkin bulgular Tablo 4’te verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre KGRP Modeli’ne *uygunluk* temasına *uygun* ve *uygun değil* kategorilerinden oluşmaktadır. Bu kategorilere ilişkin 10 kod toplam 46 frekansa sahiptir. *Uygun* kategorisinin okul rehberlik programları KGRP’ye *uygun* kodu ve *uygun değil* kategorisinin *zamanın yetersiz olmaları* ve *plan ile uygulamanın paralel olmaması* kodları en yüksek frekansa sahip kodlardır.

Tablo 4.

Okul rehberlik programlarının KGRP Modeli’ne uygunluğuna ilişkin görüşler

Tema	Kategoriler	Kodlar	Frekans
KGRP Modeli’ne Uygunluk	Uygun	Okul rehberlik programları KGRP’ye uygun	8
		Zamanın yetersiz olması	8
		Plan ile uygulamanın paralel olmaması	8
		Öğrenci ihtiyaçlarına uymaması	7
	Uygun Değil	Sınıf rehberliği etkinliklerinin uygulanmaması	4
		Rehber öğretmen sayısının yetersiz olması	3
		Program içeriğinin yoğun olması	2
		Okulun kalabalık olması	2
		Verimliliğin düşük olması	2
		Öğrenci katılımının olmaması	2
Toplam			46

Okul rehberlik programlarında tüm gelişim alanlarında dengeli çalışmalar yapabilme ve dönem sonunda programdaki çalışmaların tamamlanabilmesi sebebiyle programların KGRP Modeli’ne uygun olduğuna ilişkin görüş bildiren rehber öğretmenlere ait görüşme alıntıları şu şekildedir:

“...Önceki ile karşılaştırmak gerekirse, önceden e-rehberlik modülü yoktu biz amaç seçerken dikkat etmiyorduk sadece kendi ihtiyaçlarımıza dikkat ediyorduk. O dönem öğrencilerin mesleki rehberliğe ihtiyacı varsa ona ağırlık veriyorduk, davranış problemi varsa kişisel sosyal gibi alanlara ağırlık veriliyordu. Bazı alanlarla ilgili hiç etkinlik olmadığı bile olabiliyordu ama e-rehberlik ile birlikte bizim programlara zorunlu olarak koymamız gereken etkinlikler ve başlıklar belli oldu. Kişisel rehberlikten, eğitselden şu kadar en az etkinlik konulmasını gösteriyor veli için öğretmen için vs.

Program e-rehberlik ile Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik Model'inin uygulanması açısından rehberlik alanlarının dağılımını eşit duruma getirdi..." (K8). (Okul rehberlik programları KGRP'ye uygun)

"...Tüm alanlara değinmeye çalışıyoruz zaten kişisel-sosyal, eğitsel, mesleki her alanı dengeli yapıyoruz o nedenle uygun olduğunu düşünüyorum..." (K18). (Okul rehberlik programları KGRP'ye uygun)

Programların uygulanması sürecinde zaman yetersizliği, öğrenci ihtiyaçlarına uyumsuzluk, uygulamada problemlerin yaşanması, SRP uygulanmaması, rehber öğretmen sayısının yeterli olmaması, program içeriğinin yoğun olması, öğrenci sayısının çok olması, verimliliğin düşük olması ve öğrencilerin katılım göstermemesi nedenleriyle programların KGRP Modeli'ne uygunluğunun düşük olduğunu ifade eden rehber öğretmenlerin görüşme alıntıları aşağıda verilmiştir:

"...Gerisinde kalıyoruz uygulamada çünkü zaman yetmiyor. Rehber öğretmenin diğer işlerine de vakit ayırabileceği yeterli düzeyde olması açısından bence zaman düzenleme ihtiyacı olabilir..." (K26). (Zamanın yetersiz olması)

"...Gelişimsel Rehberlik Modeli'nin ideal programı ile okullarda uyguladığımız rehberlik programları farklı. Konular açısından bakıldığında tam olarak karşılık bulamadığımız yönler var bu velilerle olduğu gibi öğrencilerde de var. Bu hafta psikolojik sağlık konusunda mesela bir çalışma yapıyoruz sınıflardan başladık, sınıf düzeylerinden. Öğrencilerden bu yönde bir şey alma konusunda sıkıntı yaşıyoruz, karşılığı yok..." (K5). (Plan ile uygulamanın paralel olmaması)

".....Farklı farklı sorunlar oluyor bunları öğrenciyi bireysel aldığımız zaman farklı sıkıntıları olduğunu ya da ihtiyaçları olduğunu görüyoruz. RİBA'lar da bunu belli etmedikleri için bizde programlara çok dahil edemiyoruz..." (K4). (Öğrenci ihtiyaçlarına uymaması)

"...sınıf rehberlik etkinlikleri bence uygulanamıyor, sınıflarda sınıf rehber öğretmenler tarafından. Kontrol edemiyoruz ama biliyoruz sınıfta verilen o etkinliklerin o hafta yapılmadığını. Bu durum bu modele uymadığını gösteriyor..." (K7). (Sınıf rehberliği etkinliklerinin uygulanmaması)

".... KGRP'nin ideal bir biçimde uygulanamamasının en büyük sebebini okullarda yeterli rehber öğretmen sayısının olmaması oluşturmaktadır diye düşünüyorum ..." (K29). (Rehber öğretmen sayısının yetersiz olması)

..."Program tamamen kapsamlı ve etkinlik odaklı bir yaklaşım...bir sürü etkinliğe dayalı bir KGRP'ı var..." (K9). (Program içeriğinin yoğun olması)

"...Okulun kalabalık olması önümüzde büyük bir engel teşkil ediyor..." (K10). (Okulun kalabalık olması)

"...Eksiklikleri var bence. Yani her şeyden birer parça gibi. Bu da verimliliği düşürüyor..." (K6). (Verimliliğin düşük olması)

".....KGRP bağlamında gerçekleştirdiğimiz ölçeklere ve anketlere katılım düşük olabiliyor ya da öğrenciler sıkılıp usandıkları için farklı cevaplar verebiliyor kısacası çok az kişi katılım gösteriyor (K21). (Öğrenci katılımının olmaması)

KGRP Modeli'ne uygun okul rehberlik programları için önerilere ilişkin bulgular ve yorum

Araştırmanın beşinci alt problemi olan "Okul rehberlik hizmetlerinin gerçekleştirilmesinde dikkat edilmesi gereken hususlar nelerdir?" sorusuna rehber öğretmenlerin vermiş oldukları yanıtlara ilişkin bulgular Tablo 5'te verilmiştir. Rehber öğretmenlerin yanıtlarından elde edilen bulgular Öneriler teması altında toplanmıştır. Öneriler temasına ait kodlar destek, eğitim, mevcut, program ve

yönetim kategorilerini oluşturmaktadır. Tablo 5'te görüldüğü üzere 23 kod toplam 133 frekansa sahiptir. Yönetim kategorisinde yer alan öğretmenler rehberlikte aktif rol almalı kodu en yüksek frekansa sahiptir.

Tablo 5.

Okul rehberlik programlarının KGRP Modeli'ne uygunluğu için önerilere ilişkin görüşler

Tema	Kategoriler	Kodlar	Frekans	
Öneriler	Destek	İdari destek sağlanmalı	9	
		Farklı meslek uzmanlarından destek sağlanmalı	3	
	Eğitim	Paydaşlara rehberlik çalışmaları anlatılmalı	11	
		Kurum çalışmaları düzenlenmeli	8	
		Veliler çalışmalara katılım göstermeli	6	
		Mesleki gelişime dikkat edilmeli	4	
		Hizmetiçi eğitimlere katılımlar düzenlenmeli	4	
		Mevcut	Rehber öğretmen sayısı artırılmalı	11
	Öğrenci sayıları düzenlenmeli		3	
	Program	Programların içeriği düzenlenmeli	7	
		Öğrenci gelişim ve ihtiyaçlarına dikkat edilmeli	7	
		Bireyle rehberliğe yeterli zaman ayrılmalı	6	
		Çalışmaların etkililiğine dikkat edilmeli	4	
		Program yönetimi özerk olmalı	3	
		Zümre ile fikirbirliğinde olunmalı	2	
		Yönetim	Öğretmenler rehberlikte aktif rol almalı	14
			Herkes görev ve sorumluluklarını yerine getirmeli	11
	Rehberlik ders saati düzenlenmeli		8	
	Çalışmaların takibi yapılmalı		3	
	Dosyalama sistemli yürütülmeli		2	
	E-rehberlik veri girişi düzenlenmeli		2	
	Sınıf rehber öğretmenliği kalıcı olmalı		2	
	Toplantılar amacına uygun yürütülmeli		2	
	Toplam			133

Programların yürütülmesinde okul idaresinin rehberlik çalışmalarını takip etmesi ve desteklemesi ile çeşitli meslek uzmanlarından rehberlik hizmetlerine sağlanacak desteğe ihtiyaç olduğunu ifade eden rehber öğretmenlerin görüşme alıntıları şu şekildedir:

“...Yürütme açısından idarenin okul müdürünün bize destek olması ve imkânlar sunması önemli müdürün gelişimsel rehberlik modeli ile ilgili bilgisinin olması lazım, genel olarak idare bize destek çıktığı zaman, RAM'ın yaptığı eğitimler konusunda destek olduğu zaman güzel bir şekilde yürütülebiliyor. Yoksa sıkıntılar olabiliyor.... Mesela biz programa çok şey ekliyoruz uygulama

olmayınca bir sonraki sene uygulayamadığımız için eklemek istemiyoruz ve motivasyonumuzu düşürüyor, yarım kalıyor, kopukluk oluyor...” (K4). (İdari destek sağlanmalı)

“...Üniversite hocaları, doktorlar gibi farklı mesleklerden uzmanlar ile birlikte ortak çalışmalar yapılmalı.... İşlevsel planlar yapılmalı, alanda deneyim kazanmak önemli, bakanlık tarafından uygulamalarda güncellenme açısından uzman desteği sağlanmalı...” (K14). (Farklı meslek uzmanlarından destek sağlanmalı)

Paydaşların rehberliğe bakış açısını ve desteğini değiştirmek için programların ve rehberliğin paydaşlara anlatılması önerisinde bulunan rehber öğretmenlerin görüşme alıntıları şu şekildedir:

“...Öğretmenler programları ve çalışmaları angarya olarak görüyor. İstedığımız anketlerde formlarda bile sıkıntı yaşıyoruz rehberliğin çalışmalarını angarya ve iş yükü olarak görülüyor. Biz işin odağındayız biliyoruz sistemi ama diğer paydaşların da bu konuda eğitimden geçmesi lazım. Dışardan anlatımlarla veya toplantılarla bizim yapacağımız şeyler yetersiz kalıyor... Biz işin odağındayız biliyoruz sistemi ama diğer paydaşların da bu konuda eğitimden geçmesi lazım. Dışardan anlatımlarla veya toplantılarla bizim yapacağımız şeyler yetersiz kalıyor...” (K5). (Paydaşlara rehberlik çalışmaları anlatılmalı)

“...ve modelin de örnek veriyorum okulda uygulamaya başlayacaksa bana destek olacak rehber öğretmene öğrenciye destek olacak diğer paydaşların da yapacağımız çalışmalar da bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi gerek diye düşünüyorum...” (K19). (Paydaşlara rehberlik çalışmaları anlatılmalı)

Resmi kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarının hazırladığı olduğu proje, eğitim ve seminer gibi faaliyetlerin içerik ve tarihlerinin düzenlenmesini öneren rehber öğretmenlerin görüşme alıntıları aşağıda verilmiştir:

“...Yılın başında bize deseler ki şu tarihte şu eğitim ver ben de programı buna göre hazırlarım. Bir hafta yoktum geçen haftanın konusu kaldı, bu haftaya alsam tüm program birer hafta kayarak gidecek. Sonradan bir eğitim daha çıkıp çıkmayacağını bilmiyoruz, geçen sene belki bir ay okuldan uzak kaldım. Programı hazırlarken öyle bir haftayı da boş bırakamayız boş bırakıp da sonradan böyle bir eğitim çıkarsa kullanayım diye, çünkü onaylanmıyor o zaman...” (K24). (Kurum çalışmaları düzenlenmeli)

“...Öngörülebilir olmalı, bize Haziran ayında ya da tatilde bile olur okul açılmadan önce bizim planlarımız var bu yıl bu uygulanacak gibi bir bilgi gelse o bize külfet olmaz ama sonradan geldiğinde ekstra yıllık planın uygulanmasını zorlaştırıyor ve farklı bir şekilde çalışmamız gerekiyor. Yine çalışırız onda problem yok ama bu sefer verim düşüyor, üç dört proje varsa eğer ben kendi hazırladığım ağır olan yıllık planıma mı vakit ayırayım çünkü 560 öğrenci var hepsi bir şey bekliyor sizden yoksa projelere mi odaklanayım?...” (K18). (Kurum çalışmaları düzenlenmeli)

Rehberlik programlarında veliler için hazırlanan çalışmalara velilerin katılım göstermesi gerektiğini ifade eden rehber öğretmen K16’nın görüşme alıntısına aşağıda yer verilmiştir:

“... Veliler yapılan çalışmalara katılmak istemiyor sadece idare veli toplantısına davet ettiğinde katılım daha fazla oluyor. Eğitimlere katılmaları onlar için daha iyi olurdu. Aileler çocukların başarılarına dahi uzaklar velilerin çoğu öğrencilerini hiçbir alanda takip etmiyor. Çocuklar da bunlardan olumsuz etkileniyor...” (Veliler çalışmalara katılım göstermeli)

Rehber öğretmenler yeni gelişmelerin gerisinde kalınmaması için mesleki ve kişisel gelişimlerine önem vermeleri gerektiğini düşünmektedir. Bu konuda K8 ve K21'in görüşme alıntıları şu şekildedir:

"...Rehber öğretmenler kendini geliştirmeli yeniliklere açık olmalı, kendini bilgi açısından geliştiren hocalar da var ama değiştirmek istemiyor. O yüzden çok bilimsel bilgi bilebiliriz ama nesille birlikte kendimizi değiştirmemiz lazım..." (K8). (Mesleki gelişime dikkat edilmeli)

"...Yine okul rehber öğretmenlerinin, rehberlik hizmetleri çok hızlı gelişen bir yapıya sahip her geçen gün yeni bir çalışma yapılıyor yeni danışma modelleri çıkıyor yeni uygulamalar çıkıyor bunları takip etmesi gerekiyor, kişisel ve mesleki gelişime önem vermesi gerekiyor..." (K21). (Mesleki gelişime dikkat edilmeli)

Hizmetiçi eğitimlere katılımların rehber öğretmenlerle kısıtlı olmamasını, tüm öğretmenlerin bu eğitimleri alması gerektiğini ifade eden katılımcıların görüşme alıntıları ise şu şekildedir:

"...Her yıl değişen bir şey bir de tabi değişmeyenler de var diyabet eğitimi mesela hiç sekmiyor her yıl alıyoruz ne kadar süreceği belli değil. İlk yardımda yapılıyor mesela iki yılda bir gidiliyor ve onu herkes alıyor ama diyabet her yıl alınıyor. Bizim içinde zulüm oluyor artık standart hiç değişmiyor. Aynı kişiler eğitim veriyor aynı kişiler eğitim alıyor. Bunun onların elinde olduğunu da düşünmüyorum pat diye biri yapalım diyor ve yapılıyor..." (K24). (Hizmetiçi eğitimlere katılımlar düzenlenmeli)

Programların KGRP Modeli'ne uygun yürütülebilmesi için okullarda rehber öğretmen sayısının daha fazla olması gerektiğini ve öğrenci sayısının fazla olması nedeniyle tüm öğrencilerle ilgilenmenin güç olduğunu dile getiren rehber öğretmenlerin önerilerine ilişkin görüşme alıntıları aşağıda verilmiştir:

"...Öğrencilerin yaşları ilerledikçe birçok alanda daha fazla problemleri oluyor ve iki rehber öğretmen yetersiz kalıyor, okullarda her sınıf seviyesi için birer rehber öğretmen olmalı..." (K1). (Rehber öğretmen sayısı artırılmalı)

"...Biz 400-400 paylaşıyoruz diğer arkadaşım. Teknik olarak baktığımızda çok böyle sorun değil gibi ama bireysel çalışma yapıldığında durum farklı, sınıflarda grup etkinlikleri ile bir şekilde yapılabilir tek işiniz bu olsa bilgilendirme yapma ya da bir iki etkinliği uygulama olsaydı ama bu işi bireysel boyuta döktüğünüz zaman grup çalışması ve grupla psikolojik danışmanlık sistemi olarak baktığınızda 400 öğrencilerden muhakkak göz ardı edilenler oluyor. Mesela günlük görüşülecek öğrenci sayısı bireysel olarak alsanız 6 saat okulda bulunuyorsunuz ki bazen yedi saate de çıkıyor sadece 7 öğrenci ile görüşmüş oluyorsunuz ve bunun düzenli olarak devam etmesi durumunda bakıyorum bazen benzer öğrenciler arasında paslaşıp durmuşuz bir yerden sonra şöyle bir algı oluşuyor orası zaten dolu, yoğun çünkü..." (K6). (Öğrenci sayıları düzenlenmeli)

Okul rehberlik programlarının içeriklerine, program çalışmalarının öğrencilerin gelişimlerine ve ihtiyaçlarına uygunluğuna ve çalışmaların öğrenciler için etkililiğine dikkat edilmesi gerektiğini ifade eden rehber öğretmenlerin görüşme alıntıları şu şekildedir:

"...Rehberlik programları çok yoğun oluyor birçok hedef ve etkinlik var bu nedenle sadece yapmış olmak için yapılıyor. İçerik tekrar gözden geçirilirse daha işvelsel olacaktır..." (K21). (Programların içeriği düzenlenmeli)

“...Bizlere yapmamız için gönderilen projelerde çok uzun slaytlar var öğrencilerin dikkati dağılıyor, öğrencilere uygun hazırlanmıyor çalışmalar. Etkinliklerde öğrencilerin gerçek ihtiyaçlarına dikkat edilmiyor...” (K12). (Öğrenci gelişim ve ihtiyaçlarına dikkat edilmeli)

“...Okul ve süreç dinamik çalışmaları, uygulamaları daha esnek hale getirilmeli. Sınıf rehber öğretmenleri için etkinlikler daha uygulanabilir, sadeleştirilmiş olmalı. Etkinlikler ön hazırlık isteyen ve materyal gerek olanları uygulamak zor. Mümkün olduğu kadar basit olmalı. Öğretmenler öğrenciyi tanımaya yönelik olmalı, kağıt üzerinde olduğu gibi o kazanım hemen kazandırılabilir mi?..” (K28). (Çalışmaların etkililiğine dikkat edilmeli)

Öğrencilerin bireyle rehberlik ve psikolojik danışma ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için programlarda bireyle rehberlik çalışmaları için yeterli zaman ayrılması gerektiğini ifade eden rehber öğretmenlerin görüşme alıntıları şu şekildedir:

“...Mesela öğrencileri bir yere toplayıp ya da sınıfta bir şey anlatmaktansa hakikaten birebir görüşmeden daha çok verim aldıklarını görüyorum, defalarca gelmek istiyorlar sonrasında ya da arkadaşlarına söylüyorlar onlar da benzer konularda gelmek istiyorlar yanımıza...” (K17). (Bireyle rehberliğe yeterli zaman ayrılmalı)

“...Genel bilgi verilmesi şart herkesin bütün öğrencilerin bilgilenmesi açısından sonra özel görüşme için vakit ayrılması gerekiyor aslında dediğimiz gibi rehberlik programı güzel bir program...” (K3). (Bireyle rehberliğe yeterli zaman ayrılmalı)

Programın işleyişini aksatmaması için eğitim yılı içinde okullara gönderilen çalışmaların yapılması durumunun rehber öğretmenlere bırakılarak programların dışarıdan müdahalelere kapalı olması ve program çalışmalarının gerçekleştirilmesinin rehber öğretmenlerin kontrolünde olması gerektiğini düşünen K26 ve K8’in görüşme alıntılarında aşağıda yer verilmiştir:

“...Sene başında çok net sınırları belli olan çizgileri belli olan bir program hazırlanıp dışarıdan müdahalelere mahal vermeyecek bir program hazırlanabilir. Biz de kendimizi o doğrultuda öğrenci görüşmelerimizi, seminerlerimizi proje doğrultusundaki yapacaklarımızı ona göre bir sene içerisinde planlayıp rahat bir şekilde uygulayabiliriz...” (K26). (Program yönetimi özerk olmalı)

“...Sadece plana bağlı kalmak doğru değil. Plan bir çerçeve çizer ona bağlı kalmaya çalışırsın öğrencilerin tüm alanlarda gelişmesine yardımcı olmaya çalışırsın ama faydalı olacağını düşündüğün şeyler yaparak planın dışına çıkabilmelisin...” (K8). (Program yönetimi özerk olmalı)

Rehberlik zümrelerinin fikirbirliğinde olmasının KGRP Modeli’ne uygunluk açısından önemli olduğunu ifade eden K6 ve K20’nin görüşme alıntıları aşağıda verilmiştir:

“...Zümreyle ortak düşünceye ulaşma ve işbirliği içinde olunmalı. Rehber öğretmenler arasında çalışmalar için de ortak payda da buluşmalı. Programları ve sistemi daha uygulanabilir hazırlamalı...” (K16). (Zümre ile fikirbirliğinde olunmalı)

“...Yanımızda bir zümremiz varsa iki üç dört rehber öğretmensek idareden önce onlarla uyum çok önemli ama bu uyum öğrencinin okul ortamında her türlü gelişimini tamamlayacağı programı destekleyecek bir uyum olmalı...” (K20). (Zümre ile fikirbirliğinde olunmalı)

Okul rehberlik programlarının KGRP Modeli’ne uygun yürütülebilmesi için öğretmenlerin rehberlikte aktif olması ve yönetmeliğe uygun olarak görevlerini yerine getirmeleri gerektiğini ifade eden rehber öğretmenlerin görüşme alıntılarında aşağıda verilmiştir:

“...Öğretmenler öğrencilerle ilgili problemlerde formasyonları olmasına rağmen sorumluluk almaktan kaçınıyorlar. Kendilerinin yardımcı olabileceği konularda öğrencileri bize yönlendirmeleri iş yükümüzü artırmakta. Çoğu zaman olmasa da bazen bu durumla karşılaşabiliyoruz, öğretmenler çözebilecekleri durumlarla ilgilenmesi gerekli...” (K1). (Öğretmenler rehberlikte aktif rol almalı)

“...Yapsalar çok ciddi bir sıkıntı yok ama orada aksaklık olduğu için yaşlı bir öğretmen mesela hocam beni uğraştırma diye bizden yardım istiyor. Bizim belki bir gün sürecek sürecimizi iki haftaya yayabiliyor. Her birinin tek tek planını yapmak. İnsanların şunun farkına varması gerekiyor, benim sorumluluğum ne? Ama kağıt üzerinde değil. Sene başı toplantılarda çok anlatılıyor rehber öğretmen şu işi yapar sınıf rehber öğretmeni şu işi yapar ama bilmiyorum bu hangi yöntemle olur ama bir kere insanların rol ve sorumluluklarını bilmesi gerekiyor...” (K17). (Herkes görev ve sorumluluklarını yerine getirmeli)

Rehber öğretmenler programların KGRP Modeli’ne uygun olarak yürütülebilmesi için tüm sınıf kademelerinde rehberlik ders saatinin olması, rehberlik saatinin ortak olması, bir saatten fazla rehberlik dersinin olması ve rehber öğretmenlere rehberlik ders saatinin tanımlanması önerilerinde bulunmuşlardır. Rehber öğretmenlerin görüşme alıntıları şu şekildedir:

“...İdari ve Milli Eğitim kısmında zaman tasarrufunun yine aynı şekilde planlanması ve rehberlik saatlerinin planlanması bizde yalnız 9, 10’larda var ve bu hem derslerin işlenişini zorlaştırır hem de zaten standart rehberlik etkinliklerini yapamıyorken bu modelin uygulanmasını sıkıntıya düşürür. Ortaokullarda sadece 8. sınıfta var bu çok büyük bir sıkıntı. Bu saatlerin eklenmesi model için yararlı olur diye düşünüyorum...” (K19). (Rehberlik ders saati düzenlenmeli)

“...Ders saati olmalı bir saatten fazla ihtiyaç var, onun dışında her şey uygun...” (K11). (Rehberlik ders saati düzenlenmeli)

Programların yürütülmesinde toplantıların yapılma amacına uygun şekilde gerçekleştirilmesini öneren K21’in alıntısı aşağıda verilmiştir:

“...Ama planın mükemmel olması uygulamanın mükemmel olduğu anlamına gelmiyor her zaman o yüzden bu süreci çok iyi yönetmek lazım bu da program yönetimi olarak KGRP’de böyle bir yapı da var o yüzden program yönetimine de önem vermesi gerekiyor, toplantıların gerçekten yapılması gerekiyor, okuldaki hedeflerden çalışmalardan diğer paydaşların haberdar olması ve onların da katkılarının alınması gerekiyor bu çalışmalarında eklenmesi gerekiyor...” (Toplantılar amacına uygun yürütülmeli)

Program çalışmalarının idare veya rehberlik tarafından takibi yapılarak uygulamadaki problemlerin önüne geçme önerisinde bulunan rehber öğretmenlerin görüşme alıntıları ise şu şekildedir:

“...Program kendi halinde işlevsel bir yapıdadır. Görevini etkinliğini bizlerden gelip alan öğretmenler olduğu gibi almayanlar da var bu durumda bizim de yaptığımız işin takipçisi olmamız gerekiyor...” (K1). (Çalışmaların takibi yapılmalı)

Rehber öğretmenler e-rehberlik sistemindeki yönetsel sorunlara da değinerek e-rehberlik veri girişinin düzenlenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin görüşme alıntıları şu şekildedir:

“..... E-Rehberlik sistemindeki yönetsel sorunlar, KGRP’ni etkin bir rehberlik hizmeti sunma aracı olmaktan çok, bir bürokratik denetim aracına dönüşmesine neden olabilmektedir. ...” (K14). (E-rehberlik veri girişi düzenlenmeli)

“.....E-Rehberlik veri girişinde yaşanan sorunlar, teknik eksikliklerle sınırlı değil, sistemin planlanması, uygulanması, denetlenmesi ve yönetilmesi süreçlerinde çeşitli yapısal ve organizasyonel sorunlar var....”(K30). (E-rehberlik veri girişi düzenlenmeli)

Sınıf rehber öğretmenliğinin eğitim kademesi boyunca yürütülmesinin rehberlik adına daha doğru olacağını düşünen K6 ve K29’un görüşme alıntıları şu şekildedir:

“...Lisansta mesela şunu görmüştük öğretmen bir sınıfı alır ve birkaç yıl onu tanır ve birkaç yıl devam eder imkânları ölçüsünde. Her sene öğretmen değişiyor her sene sıfırdan yeniden Amerika’ya keşfetmeye çalışıyor, öğrenciyi tanımıyor. Süreklilik olması gerek. Bu bilincin oluşması konusunda belki burada yine lisans ve formasyon eğitimlerine bu konu alınabilir...”(K6). (Sınıf rehber öğretmenliği kalıcı olmalı)

“...Sınıf rehber öğretmenler bulunduğu kademenin sonuna kadar 5-8, 9-12 rehberlik görevini devam ettirmeli. Her yıl sınıflar değiştirilmemeli. Ancak bu durumda kapsayıcılık daha rahat sağlanabilir. Elden geldiğinde her kademe birbirinin devamı niteliğindeki etkinlikler zamansal olarak da ortak yapılırsa konuya ilişkin gündem ve farkındalık hem öğretmen hem öğrenciler arasında oluşabilir...” (K29). (Sınıf rehber öğretmenliği kalıcı olmalı)

Okul rehberlik programlarının KGRP Modeli’ne uygun yürütülebilmesi için rehber öğretmenlerin önerilerinden biri de dosyalama işlemlerinin kolaylıkla ve sistemli yapılabilmesi için düzenleme yapılması gerektiğidir. Bu konuda görüş bildiren K25’nin görüşme alıntısı şu şekildedir:

“...Bir de bu evrak işlerinin çok hafifletilmesi lazım şu dosya sisteminin, sürekli bir şey hazırlıyoruz psikososyal toplantılar var göç, depresyon, intihar. Uygulamada bir şey yok ama bizim o kağıt evrak bir haftamızı alıyorlar. Uygulama yapıyoruz mesela AFAD’dan geliyor bilgi veriyorlardı biz çağırıyorduk o işle uğraşmamız beş dakika ama bu iş için neredeyse bir haftamızı ayırıyoruz...” (Dosyalama sistemli yürütülmeli)

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

KGRP modeli’nin okul rehberlik programlarına katkılarına ilişkin sonuç ve tartışma

Araştırmaya katılan rehber öğretmenler KGRP Modeli’nin öğrencilerin eğitsel, mesleki ve kişisel-sosyal gelişim alanlarının geliştirilmesi, ihtiyaçlarının karşılanması, gelişim özellikleri ve görevlerine dikkat edilmesi ve önleyici çalışmalar yürütmesi yönleriyle okul rehberlik programlarına katkı sağladığını düşünmektedir. Nazlı (2003)’nin öğretmenlerin KGRP Modeli’ne yönelik algı ve değerlendirmelerini incelediği araştırmasında öğretmenlerin çoğu öğrencilerin gelişimleri için gelişimsel rehberlik modelini faydalı görmüştür. Tatlıoğlu ve Uysal (2013) tarafından sınıf rehber öğretmenleri ile yapılan araştırma bulgularına göre, öğretmenler KGRP Modeli’nin öğrencilerin kişilik gelişimlerine olumlu katkısı olduğu düşünmektedir. Rehber öğretmenlerin KGRP Modeli’ne ilişkin görüşlerinde daha az tekrar edilen alanlar; öğrenci seviyesinin dikkate alınması, öğrenci çevresine destek olunması, öğrenciyi merkeze alması ve okula uyumu kolaylaştırması olarak bulunmuştur. Ayrıca araştırma sonuçlarına göre KGRP Modeli doğrultusunda hazırlanan okul rehberlik programları Yılmaz, F. N. ve Orakçı, Ş. (2025). Okul rehberlik hizmetlerinin kapsamlı gelişimsel rehberlik program modeli açısından değerlendirilmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(2), 3471-3511.
DOI. 10.51460/baed.1555268

tüm öğrencilere hitap etmesi, öğrencilerin çok yönlü gelişimleri için destek olması, gelişimsel farklılıklara dikkat edilmesi ve koruyucu çalışmalar yapması yönleriyle rehber öğretmenler açısından olumlu görülmektedir. Araştırmada ulaşılan bu bulgular benzer araştırmalar tarafından desteklenmektedir (Berber, 2010; Demirel, 2010; Derebaşı, 2011; Eşen, 2009).

Okul rehberlik programlarının hazırlanma aşamalarına ilişkin sonuç ve tartışma

Okul rehberlik programları için yapılan ihtiyaç analizi çalışmalarına ilişkin sonuçlara göre rehber öğretmenlerin tümü öğrencilerin rehberlik ihtiyaçlarını belirlemek için RİBA formlarını kullanmaktadır. Benzer bir sonuç Keiyinci (2022) yapmış olduğu çalışmada ortaya çıkmıştır. Rehber öğretmenlerin çoğu okul rehberlik hizmetleri için yapılan etkinlikler RİBA sonuçları doğrultusunda gerçekleştirmektedir. Bu durumun yanı sıra araştırmada öğrenci ihtiyaçlarının belirlenmesi için farklı analiz yöntemleri kullanan rehber öğretmenler de bulunmaktadır. RİBA formlarına ek olarak ihtiyaç belirlemek çalışma yapan rehber öğretmenlerin kullandıkları yöntemler ise eski programı değerlendirme, gözlem sonuçlarını dikkate alma, envanterler kullanma ve okul kültürüne dikkat etmektir. Rehber öğretmenlerin RİBA formlarına ek çalışma yapmalarının nedeni öğrencilerin formları sağlıklı yanıtlamaması, formların geçerlik ve güvenirliğin düşük olduğunun düşünülmesi olabilir.

Okul rehberlik programları için özel hedeflerin seçilmesine ilişkin sonuçlara göre rehber öğretmenlerin yarısından fazlası özel hedefleri RİBA formunun analizinde çıkan en yüksek yüzdeye sahip sonuçlardan seçmektedir. KGRP Modeli'ne göre özel hedeflerin belirlenmesinde bu bilgilerin kimlerden ve nasıl elde edileceğine ilişkin karar alındıktan sonra toplanan bilgilerin analiz edilmesi ile hedefler seçilir. Bu süreçte farklı test ve test dışı teknikler kullanılmaktadır. 14/08/2020 tarihli MEB'in Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği'ne göre özel hedefler RİBA analizinin yanı sıra risk haritası ve program değerlendirme sonuçlarına göre belirlenmelidir. Tek bir ihtiyaç analizi yöntemine bağlı kalınarak öğrenci ihtiyaçlarının ve özel hedeflerin belirlenmesi KGRP Modeli'ne uygun görülmemektedir.

Araştırma sonuçlarına göre, okul rehberlik programlarının hazırlanmasında rehber öğretmenler, hedeflere yönelik çalışmaların asgari sayılarına dikkat ederek yıllık plana yerleştirmektedirler. Çalışmaların planlanması sürecinde hedeflere yönelik öğrenci, veli ve öğretmen çalışmaların asgari sayıları toplamda planın büyük bir bölümünü aldığı için rehber öğretmenlerin çoğu ilk olarak hedeflere yönelik çalışmaları planlamaktadır. Etkinliklerin seçilmesi ve plana yerleştirilmesi sürecinde rehber öğretmenler tarafından en az tekrar edilen etkinlik ise öncelikli çalışmalar olarak ifade edilen MEB projeleridir. Öncelikli çalışmalar ve hedefe yönelik çalışmaların yıllık plana yerleştirilmesinin ardından gerek görülen çalışmalar ekstra çalışmalar olarak seçilmekte ve plana yerleştirilmektedir. Çalışmaların gruplandırılarak programa yerleştirilmesinin nedeni rehber öğretmenlerinin hedefleri öncelik sırasına koymakta zorlanmaları ve çok fazla etkinlik olmasından kaynaklı olabilir.

KGRP Modeli okul rehberlik hizmetlerinin okuldaki tüm paydaşların etkinliklere katkı sağlamasını ve işbirliği içinde çalışmasını öngörür. Araştırma sonuçlarına göre RHYK toplantılarında rehber öğretmenlerin hazırlamış olduğu programların yüzeysel değerlendirilmesi yapılmakta veya yeni hazırlanan programın sunumu gerçekleştirilmektedir. Komisyon üyelerinin rehberlik

çalışmalarına katılımının istendik düzeyde olmadığı görülmektedir. Araştırmada ulaşılan bu bulgular benzer araştırmalar tarafından desteklenmektedir (Can, 2010; Özdemir, 2008; Şarlak, 2019). Gelişimsel Rehberlik Modeli'nde tüm paydaşların katkısı ve katılımı ile rehberlik hizmetlerinin yürütülmesi esası bulunmasına rağmen bu durum geleneksel rehberlik anlayışının etkisinin devam ettiğini göstermektedir. Okul rehberlik ve psikolojik danışma programının hazırlanması sorumluluğunun tamamen rehber öğretmenlerde olması, RHYK toplantılarında komisyon üyelerinin programların hazırlanması sürecine ilişkin bir sorumluluk hissetmemesine ve işbirliği yapmamasına neden olabilir.

KGRP Modeli'ne göre okul rehberlik programları hazırlanırken karşılaşılan güçlüklerle ilişkin sonuç ve tartışma

Programların hazırlanması sürecinde rehber öğretmenlerin en çok ihtiyaç analizi yapmada sorun yaşadığı görülmektedir. Rehberlik ihtiyaçlarının belirlenmesi için MEB'in hazırladığı RİBA formları kullanılmaktadır. Ancak öğrencilerin RİBA formlarına verdikleri yanıtların sağlıklı olmadığı ve RİBA sonucunda çıkan ihtiyaçlar ile gözlemlenen ihtiyaçların birbirine uymadığı düşünülmektedir. Rehber öğretmenler öğrencilerin bireysel görüşmelerde kişisel-sosyal gelişim alanlarına ilişkin daha fazla problemleri olduğunu ancak bu ihtiyaçlarını RİBA formlarında göz ardı ettiklerini belirtmiştir. Şarlak'ın (2019) araştırmasında da benzer bir sonuç olarak rehber öğretmenler, RİBA sorularının öğrencilerinin ihtiyaçlarını belirleyebilecek nitelikte olduğunu düşünmektedir ancak RİBA'ların öğretmenler tarafından içtenlikle yanıtladığını düşünürken öğrenci ve veli yanıtlarının içten olmadığını düşünmektedir. Bu durum öğrencilerin sınav kaygısı, gelecek kaygısı, kabul görme veya rehberlik hizmetlerine ilişkin yanlış inançlarından kaynaklanıyor olabilir. RİBA formlarının haricinde farklı test ve envanter kullanan rehber öğretmen sayısının sonuçlara göre çok az olduğu dikkat çekmektedir. Birbiri ile çelişkili bir durum ortaya koyan bu sonucun nedeni RİBA uygulamalarında öğrenci ve velilerinin tamamına ulaşmakta yaşanan güçlük sebebiyle farklı bir çalışma için de katılımın düşük olacağının düşünülmesi olabilir.

Rehber öğretmenler, gerçekleştirdikleri ihtiyaç analizi çalışmalarında her yıl mesleki ve eğitsel rehberlik alanı ihtiyaçların en çok tercih edilen alanlar olduğunu ifade etmektedir. Bu bulgu, Karataş ve Sönmez (2019) tarafından yapılan öğrencilerin rehberlik hizmetleri ve rehber öğretmenlere yönelik görüşlerini inceledikleri araştırmalarında, öğrencilerin çoğunluğunun sırasıyla eğitsel, kişisel-sosyal ve mesleki rehberlik ihtiyaçlarına yönelik çalışmalar için rehberliği gerekli gördüğü bulgusu ile benzerlik göstermektedir.

Rehber öğretmenlerin bir kısmı öğrenci ihtiyaçlarının daha sağlıklı belirlenmesi için farklı ihtiyaç analizi yöntemlerine gerek duyduğunu ifade etmektedir. 2023 yılında yenilenen RİBA formu sorularının iki seçenekli olması nedeniyle öğrenci, öğretmen ve velilerde kafa karışıklığına yol açarak sonuçları olumsuz etkilediği düşünülmektedir. Daha öncesinde kullanılan RİBA formlarında öğrenci ve velilerin gerçek ihtiyaçları göz ardı ederek yanıt verdiği belirtmiştir. Gürgan (2020)'ın araştırmasında rehberlik ihtiyaçları belirleme formunun genel olarak öğrenci ihtiyaçlarını belirlemede yetersiz bulunmuştur. Literatür incelendiğinde RİBA formlarının geçerlik ve güvenilirliği üzerine yapılan bir çalışmaya rastlanmamıştır. İhtiyaç analizlerinde farklı test ve test dışı teknikler kullanılarak

sonuçlarının toplu değerlendirilmesi öğrenci ihtiyaçlarının belirlenmesinde daha sağlıklı sonuçlar alınmasına yardımcı olabilir.

Rehber öğretmenlerin çoğu lisans eğitimlerini KGRP Modeli'ne ilişkin bilgi edinme ve program hazırlama becerisi kazandırmada yetersiz görmektedir. Aynı zamanda katılımcıların görüşleri lisans eğitimlerinin iş hayatından farklı olması ve uygulama çalışmalarının azlığı yönüyle de yine yeterli görülmemektedir. Alanyazında yer alan çalışmalar bu sonucu destekler biçimdedir. Tuzgöl Dost ve Keklik (2012)'in yapmış oldukları araştırmada rehber öğretmenler, lisans eğitimlerini staj, süpervizyon ve uygulama alanlarında yetersiz görmektedir. Karataş ve Şahin Baltacı (2013) ile Keiyinci (2022) araştırmalarında da benzer bir şekilde rehber öğretmenler, lisans eğitimlerini teorik olarak yeterli görürken uygulama becerisi ve bilgi kazandırmada yetersiz bulmaktadır. Gürhan (2020)'in araştırmasında ise öğretmenlerin yarısından fazlası lisans eğitimlerini kısmen yeterli görmektedir.

Programların hazırlanması sürecinde idare ile herhangi bir güçlük yaşanmadığı sonucuna ulaşıırken sınıf rehber öğretmenleri ile sınıf rehberlik programlarını hazırlamamaları, işbirliği yapmamaları ve rehberliği angarya olarak görmelerinden kaynaklı sorunlar yaşandığı görülmektedir. Alanyazında bu konuda birçok benzer sonuçlara sahip araştırma bulunmaktadır (Bardakçı, 2011; Gürhan, 2020; Siyez vd., 2012). Diğer taraftan, Yavuz ve Polat (2023)'in araştırmasında rehber öğretmenlerin çoğu okul idaresinin tutum ve düşünceleri hakkında olumlu görüş bildirmektedir. Aynı araştırmanın bir diğer bulgusu, rehber öğretmenlerin, öğretmenleri iş birliğine açık, fedakâr ve destekleyici bir tutum sergileyen bireyler olarak değerlendirdiklerini ortaya koymaktadır. Bu sonuç araştırmada ulaşılan bulgular ile paralellik göstermemektedir. Bu çelişki birkaç şekilde yorumlanabilir. İlk olarak, farklı araştırma örneklemi bağlamında okul kültürü ve yönetim anlayışları arasında değişkenlik bulunması muhtemeldir. Ayrıca, öğretmenlere dair olumlu yargılar genel bir algıyı yansıtır olabilirken; program hazırlığı gibi belirli bir görev bağlamında somut iş birlikleri söz konusu olduğunda bu olumlu algının pratikle örtüşmediği anlaşılmaktadır. Bir başka deyişle, öğretmenlerin bireysel olarak iyi niyetli ve destekleyici olduklarına inanılırken, rehberlik faaliyetlerine aktif katılım konusunda gönülsüz davranmaları bu ikili durumu açıklayabilir.

Okul rehberlik programlarının KGRP Modeli'ne uygunluğuna ilişkin sonuç ve tartışma

Okul rehberlik programlarının KGRP Modeli'ne uygunluğuna ilişkin elde edilen bulgular, rehber öğretmenlerin programları modelle uyumlu bulduklarını, ancak uygulama sürecinde planlanan şekilde ilerlememesi ve karşılaşılan çeşitli sorunlar nedeniyle bu uyumun azaldığını ya da tamamen ortadan kalktığını düşündüklerini ortaya koymaktadır. Programların modele uygun olmamasının nedenleri olarak zaman yetersizliği, öğrenci ihtiyaçlarına uyumsuzluk, plan ile uygulamanın paralel olmaması, sınıf rehberlik programlarının uygulanmaması, rehber öğretmen sayısının yetersizliği, program içeriğinin yoğun olması, okulun kalabalık olması, programın verimliliğinin düşük olması ve öğrenci katılımının olmaması olarak belirtilmiştir. Okul rehberlik hizmetlerini engelleyen etmenler olarak alanyazında benzer sonuçlara sahip çalışmalar bulunmaktadır (Bayar ve Ekim, 2021; Bengisoy ve Özdemir, 2019; Karaman, 2021; Tuzgöl Dost, 2020).

Okul rehberlik hizmetlerinin KGRP Modeli'ne uygun olarak yürütülememesi öğrencilerin ihtiyaçlarının karşılanmamasına, aynı ihtiyaçlar için her yıl çalışmalar yaparak zaman kaybedilmesine,

öğrencilerin gelişim görevlerinin yeterince desteklenmemesine ve rehberlik hizmetlerinin tüm öğrencilere ulaşamamasına neden olabilir. Okul rehberlik hizmetlerine ilişkin çalışmaların KGRP Modeli'ne uygun olarak planlanmasına karşın uygulamalarda sonuçların istendik durumda olmadığı görülmektedir.

Sayfa | 3505 **KGRP Modeli'ne uygun okul rehberlik programları için önerilere ilişkin sonuç ve tartışma**

Araştırma sonuçlarına göre rehber öğretmenlerin rehberlik hizmetlerinin yürütülmesi sürecine ilişkin yönetsel boyuttaki önerilerinin başında öğretmenlerin aktif rol alması gelmektedir. Sınıf rehber öğretmenleri ve öğretmenlerin sınıf içerisinde karşılaştıkları durumların hepsini rehberlik servisine yönlendirmek yerine formasyon becerilerine uygun olarak müdahale etmeleri rehber öğretmenlerin daha çok uzmanlık gerektiren konularda çalışmasını sağlayacaktır. Ayrıca öğrenci ve veliler hakkında bilgi akışının sağlanması öğrenciler için gerçekleştirecek çalışmaların etkililiğini artıracaktır. Gelişimsel rehberliğe göre de okul rehberlik hizmetleri okuldaki tüm paydaşların etkin katılımı ile gerçekleştirilmelidir. Rehberliğin bir kurum kültürü halinde, herkesin etkin katılımı ile gerçekleştirilmesi rehberliğin tüm öğrencilere ulaşmasını ve desteklenmesini sağlamaktadır (Nazlı, 2016).

Okul rehberlik hizmetlerinin yürütülmesi için dikkat edilmesi gereken hususlardan bir diğeri okul yöneticileri, sınıf rehber öğretmenleri, branş öğretmenleri ve rehberlikle ilgili görevi bulunan herkesin yönetmelikte yer alan görev ve sorumluluklarını yerine getirmesidir. RHYK toplantıları, sınıf rehberlik programlarının hazırlanması ve uygulanması, okul rehberlik programı etkinliklerine gerekli desteğin sağlanması konularında rehberlik hizmetlerinde görevli kişilerin görev ve sorumluluklarını yerine getirmesi paydaşların çalışmalara desteğini artırmasına ve rehberliği benimsemelerine yardımcı olabilir.

Okul rehberlik hizmetlerinin yürütülmesi için rehberlik ders saatleri düzenlenmelidir. Rehber öğretmenler tüm sınıf seviyelerinde rehberlik saatinin olması ve rehberlik ders saatinin artırılması önerilerinde bulunmuştur. Sınıf rehberlik programlarının düzenli olarak uygulanması ve okul rehberlik etkinliklerinin etkili bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için tüm sınıfların rehberlik ders saati ihtiyacı bulunmaktadır. Bazı etkinlikler için bir ders saatinin yetersiz olduğunu düşünen rehber öğretmenler rehberlik saatinin bir ders saatinden daha fazla olması gerektiğini önermektedir.

Rehber öğretmenlerin yönetsel olarak dikkat edilmesi gerektiğini ifade ettikleri diğer konular; okullardaki birçok kurul ve komisyon toplantılarına düzenleme getirilerek verimli hale getirilmesi, e-rehberliğe veri girişi zaman kısıtının kaldırılması ve zaman kaybının önlenmesi, rehberlikle ilgili resmi evrakların dosyalanmasının düzenli yapılması ile sınıf rehber öğretmenliğinin eğitim kademesi boyunca sürekli olmasıdır. Sınıf rehber öğretmenlerinin bu görevi eğitim kademesi boyunca sürdürmesi gerekmektedir ancak Siyez vd. (2012) araştırmasında ilköğretimde çalışan sınıf rehber öğretmenlerinin yarısı bu görevi almaya istekliyken liselerde çalışan sınıf rehber öğretmenlerinin çoğunluğu bu görevi almak istemediği sonucuna ulaşmıştır. Sınıf rehber öğretmenliği görevinin devamlılığı öğrencileri tanıma, takip etme ve çalışmaların ardışıklığı açısından önemlidir.

Rehberlik hizmetlerine paydaşların katılımını sağlayabilmek için paydaşlara rehberliğin tanıtılması ve çalışmaların anlatılması gerektiğini ifade edilmiştir. Bu konuda başta velilere rehberlik çalışmalarının tanıtılmasının velilerin çalışmalara etkin katılım göstermesi ve öğrencileri rehberliğe yönlendirmesi adına olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Alanyazın incelendiğinde, Demir ve Can (2015)'in sınıf rehber öğretmenleri ile yaptığı araştırmada hizmetiçi eğitime katılan öğretmenlerin psikolojik danışma ve rehberliğe yönelik tutumlarının olumlu olduğu görülürken, bazı araştırmalar rehber öğretmenlerin veli, öğretmen ve yöneticilerle yaşadığı sorunların; rehberlik hizmetlerine karşı olumsuz tutum, bilgi yetersizliği, işbirliği yapmama ve ilgisizlik olduğu şeklinde olduğunu ortaya koymaktadır (Keiyinci, 2022; Parmaksız ve Gök, 2018; Tuzgöl Dost ve Keklik, 2012). Bu bağlamda, paydaşların rehberlik hizmetlerinde katılımlarının artırılması için rehberlik çalışmalarına dair hizmetiçi eğitim ve seminerler düzenlenebilir ve rehberlik bilinci kazandırılabilir.

Okul rehberlik hizmetleri çalışmalarının aksatılmaması için kurum çalışmalarının düzenlenmesi önerilmektedir. Yıl içinde yapılan çalışmalar program etkinliklerinin ertelenmesine veya yapılmamasına neden olmakta ve programların uygulanabilirliğini düşürmektedir. Çalışmaların planlanan tarihlerden sonraya ertelenmesi rehber öğretmenlerin iş yükünü artırmaktadır. Program etkinliklerinin yoğunluk nedeniyle etkili şekilde yürütülmemesi veya yapılmaması öğrenci ihtiyaçlarının karşılanmasını engelleyebilir.

Rehber öğretmenler okullarda rehber öğretmen sayısının artırılması gerektiğini düşünmektedir. Okullarda rehber öğretmen başına düşen öğrenci sayısının fazla olması tüm öğrencilere ulaşmayı zorlaştırmaktadır. Okul rehberlik hizmetlerinin etkili bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için kurumlarda daha fazla rehber öğretmenin çalışması gerektiği düşünülmektedir. Şarлак (2019), yaptığı araştırmada yerel hedeflerin uygulanabilirliğine ilişkin rehber öğretmen algılarının, okullardaki öğrenci sayısına göre anlamlı değişiklik gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Öğrenci sayısı 500'den az olan okullarda görev yapmakta olan rehber öğretmenler yerel hedefleri daha uygulanabilir bulmaktadır. Gündüz ve Çelikkaleli (2009) rehber öğretmenlerin yetkinlik inançlarını araştırdıkları çalışmalarında öğrenci sayısı az olan rehber öğretmenlerin psikolojik danışma becerilerine ilişkin yetkinlik algısının daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Okullardaki öğrenci mevcuduna göre rehber öğretmen sayısının yetersiz bulunduğuna ilişkin alanyazında birçok araştırma bulunmaktadır (Dinç vd., 2014; Hatunoğlu ve Hatunoğlu, 2006; Karataş ve Şahin Baltacı 2013).

Okul rehberlik hizmetleri tüm öğrenci, veli ve öğretmenler için çalışmalar yürütmektedir. Bu nedenle gerçekleştirilecek çalışmalarda idarenin desteğine ihtiyaç duyulmaktadır. Rehberlik çalışmalarının idare tarafından desteklenmesi paydaşların çalışmalara desteğini ve programların etkililiğini artırarak öğrencilerin gelişimlerine olumlu katkı sağlayacaktır. Atıcı ve Çam (2013) Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümü son sınıf öğrencilerinin uygulama dersleri gözlemlerine ilişkin yaptıkları araştırmada okulun fiziki imkânlarının uygunluğu, idare ve öğretmen desteğinin sağlandığı çalışmalarda okul rehberlik hizmetlerinin veriminin büyük oranda etkilendiği görülmüştür.

Okul rehberlik programları ve sınıf rehberlik programlarının içeriği düzenlenmelidir. Okul rehberlik programlarının içeriğinin sadeleştirilerek daha az konuda daha fazla çalışma yapılmasına imkân verecek şekilde düzenlenmelidir. Sınıf rehberlik programları ağırlıklı olarak bireyi tanımaya yönelik çalışmalar ile sınıf rehber öğretmenlerinin kolay uygulayabileceği, kalabalık sınıflara ve bir

ders saatine uygun hale getirilmesini önermişlerdir. Derebaşı (2011) ve Şarлак (2019) araştırmalarında sınıf rehberliği etkinliklerinin öğrencilerin ilgisini çekmede yeterli olmadığını ve bu sebeple öğrencilerin etkinlikleri önemsememesine neden olduğunu göstermiştir. Demirel (2010), ilk ve ortaöğretim sınıf rehberlik programları üzerine gerçekleştirdiği araştırmasında alan uzmanlarının program hedeflerini öğrenci düzeyine uygun görmediğini; rehber öğretmenlerin, sınıf rehberlik programlarının sınıfların ihtiyaçları göz önüne alınarak okul rehberlik programlarına paralel hazırlanmadığını belirttiklerini ortaya koymuştur.

Okul rehberlik hizmetlerinde öğrencilerin gelişimlerine ve ihtiyaçlarına dikkat edilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin gelişim özelliklerinin göz önünde bulundurulması, gelişim görevlerinin desteklenmesi ve ihtiyaçlarının doğru belirlenerek karşılanmasını gerekli gördüklerini belirtmişlerdir. Ortaöğretimde kişilik gelişimi için birçok kritik görevin bulunması nedeniyle hazırlanacak okul rehberlik programlarında öğrencilerin gelişim özellikleri ve ihtiyaçlarına daha fazla dikkat edilmesi önerilmektedir.

Araştırma sonuçlarından edinilen bilgiler doğrultusunda uygulayıcılar ve araştırmacılar için çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Uygulayıcılar için öneriler

- Her yıl aynı testi yanıtlama, testin uzun olması, gelecek ve sınav kaygısı nedenler öğrencilerin rehberlik ihtiyaçlarında gerçek ihtiyaçlarını önemsememesine neden olmaktadır. Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarının belirlenmesi için RİBA formlarına ek farklı test ve test dışı teknikler kullanılarak sonuçları birlikte analiz edilebilir.
- RİBA sorularının öğrenci, öğretmen ve velileri iki ihtiyaçtan birini seçme durumunda bırakması kafa karışıklığına ve ihtiyaçların göz ardı edilmesine yol açmıştır. RİBA soruları araştırma sonuçları ve benzer araştırmalar dikkate alınarak yenilenebilir.
- Ortaöğretim dönemi kimlik gelişimi, meslek seçimi gibi kritik gelişim dönemlerine sahiptir. Okulların öğrenci sayılarının çok olması, öğrencilerin psikolojik danışma ve bireysel planlama ihtiyaçlarının çok olması nedeniyle rehber öğretmen sayısı yeterli gelmemektedir. Bu nedenle okulların her sınıf seviyesi için bir rehber öğretmen ataması yapılabilir.
- Rehberlik hizmetlerine ilişkin tutumlar günümüzde daha olumlu olmakla birlikte paydaşların bu rehberlik hizmetlerine katılımı henüz istenen seviyeye gelmemiştir. Yönetici, öğretmen ve velilerin rehberlik çalışmalarında aktif rol alması, görev ve sorumluluklarını etkili bir şekilde yerine getirmesi için hizmetiçi eğitim, seminer vb. çalışmalar ile rehberliğin önemi ve çalışmaları paydaşlara tanıtılmalıdır.
- Okul rehberlik programlarında öğrenci, veli ve öğretmenler için çalışmalar planlanmaktadır. Çalışmaların planlanan zamanlarda uygulanamaması rehber öğretmenlerin iş yükünü artırmakta ve programdan alınacak verimi düşürmektedir. Bu durumun önlenmesi için kurumların eğitim tarihleri ve proje içerikleri programların hazırlığı sürecinde rehber öğretmenlere bildirilerek programlara entegre edilmesi sağlanabilir.
- Okul ve sınıf rehberlik etkinlikleri için bir ders saati yetersiz görülmektedir. Programların etkili bir şekilde yürütülmesi için rehberlik dersi tüm sınıf seviyelerine tanımlanabilir ve ihtiyaç görülen sınıf seviyelerinde ders saati artırılabilir.

Araştırmacılar için öneriler

- Okul rehberlik hizmetlerine ilişkin değerlendirmeler rehber öğretmenler ile gerçekleştirilmiştir. Okul rehberlik hizmetlerine ilişkin değerlendirme çalışması öğrenci, veli, sınıf rehber öğretmeni ve okul idaresi ile gerçekleştirilebilir.
- Detaylı bir ölçme aracı geliştirilerek daha fazla rehber öğretmen ile kapsamlı bir çalışma yürütülebilir.
- Mevcut okul rehberlik programlarının KGRP Modeli açısından değerlendirildiği bir meta analiz çalışması gerçekleştirilebilir.

Kaynakça

- Atıcı, M. ve Çam, S. (2013). Okullarda PDR uygulamaları dersine ilişkin öğrenci görüşlerinin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39), 106-119. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/200113>
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.598299>
- Bardakçı, A.B. (2011). *İlköğretim okullarında çalışan sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni ve psikolojik danışmanların kapsamlı/gelişimsel rehberlik programına ilişkin görüşleri* [Yüksek Lisans Tezi]. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bayar, A. ve Ekim, R. (2021). Sınıf rehber öğretmenlerinin bakış açısından rehberlik hizmetleri. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 331-344. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1578225>.
- Bengisoy, A. ve Özdemir, M. B. (2019). Psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin bakış açısıyla psikolojik danışma ve rehberlik alanının sorunları. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 1(3), 189-193. <https://doi.org/10.35365/ctjpp.19.1.24>
- Berber, D. (2010). *Ortaöğretim kurumları onuncu sınıf rehberlik programı uygulamalarının sınıf rehber öğretmenler ve rehber öğretmenler görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi (Kayseri İli Örneği)* [Yüksek Lisans Tezi]. Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- Birdsong, D. J. ve Yakimowski, M. E. (2021). Principal and counselor support for comprehensive counseling program implementation. *Alabama Journal of Educational Leadership*, 8, 25-37. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1322105>
- Borders, L. D., and Drury, S. M. (1992). Comprehensive school counseling programs: A review for policymakers and practitioners. *Journal of Counseling & Development*, 70(4), 487-498. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.1992.tb01643.x>
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (22. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Can, E. (2010). İlköğretim okullarında görevli rehber öğretmenlerin karşılaştıkları sorunların incelenmesi. *9. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu (20-22 Mayıs 2010)*, Elazığ, 911-917.
- Ceylan Çapar, M ve Ceylan, M. (2022). Durum çalışması ve olgu bilim desenlerinin karşılaştırılması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 295-312. <https://doi.org/10.18037/ausbd.1227359>
- Demir, M. ve Can, G. (2015). Sınıf rehber öğretmenlerinin psikolojik danışma ve rehberlik anlayışları ile psikolojik danışma ve rehberliğe yönelik tutumları. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 40(179), 307-322. <https://doi.org/10.15390/EB.2015.3864>
- Demirel, M. (2010). İlköğretim ve ortaöğretim kurumları sınıf rehberlik programının değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 35 (156), 45-60. <https://educationandscience.ted.org.tr/article/view/860>
- Derebaşı, A. (2011). *Ortaöğretim kurumları onikinci sınıf rehberlik programının sınıf rehber öğretmenler görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- Dinç, E., Uzun, C. ve Çoban, O. (2014, Ocak). Öğretmen ve okul yöneticilerinin kademeler arası geçiş hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. A. Akdoğanbulut İnsan, ve A. Yavuz Akengin (Dü.), *Cumhuriyet'in Kuruluşundan Günümüze Eğitimde Kademeler Arası Geçiş ve Yeni Modeller Uluslararası Kongresi* içinde (s. 293-316). Antalya: Atatürk Araştırma Merkezi.
- Eşen, R. (2009). *10. sınıf rehberlik programının (Sınıf öğretmenleri için) rehber öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Feirsén, R., Dahir, C. and Cinotti, D. (2021). Moving from school counseling compliance to cohesion: making mandates meaningful. *Journal of School Counseling*, 9(25). <https://eric.ed.gov/?id=EJ1325659>

- Gündüz, B. ve Çelikkaleli, Ö. (2009) Rehber öğretmenlerin mesleki yetkinlik inancı. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 5(1), 119-133. <https://doi.org/10.17860/efd.72142>
- Gürkan, U. (2020). Rehberlik öğretmenlerinin bakış açısıyla okul rehberlik hizmetlerinde yaşanan sorunlar. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 14(1), 577-605. <https://doi.org/10.17522/balikesirnef.704061>
- Gysbers, N. C. (2004). Comprehensive Guidance and Counseling Programs: The Evolution of Accountability. *Professional School Counseling*, 8(1), 1–14. <http://www.jstor.org/stable/42732409>
- Gysbers, N. C. and Henderson, P. (2012). *Developing & managing your school guidance & counseling program* (5th ed.). American Counseling Association.
- Gysbers, N. C., Lapan, R. T. and Jones, B. (2000). School board policies for guidance and counseling: a call to action. *Professional School Counseling*, 3, 349–355. <http://www.jstor.org/stable/42732149>
- Hatunoğlu, A. ve Hatunoğlu, Y. (2006). Okullarda verilen rehberlik hizmetlerinin problem alanları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(1), 333-338. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/819198>
- İçtüzür, E. (2017). *Ortaöğretim kurumlarında yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin değerlendirilmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karacan Özdemir, N. ve Ayaz, A. (2020). Okul psikolojik danışma ve rehberlik programları: Kariyer uyum yetenekleri açısından bir inceleme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(3), 613-626. <https://doi.org/10.16986/HUJE.2018045437>
- Karagöz, S. (2016). Opinions and suggestions regarding various subjects on the educational guidance in the second constitutional era. *Journal of Family Counseling and Education*, 1(1), 1-9.
- Karaman, Ö. (2021). Okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri uygulamalarının odak grup görüşmesi yöntemi ile değerlendirilmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(24), 294-307. <https://doi.org/10.38155/ksbd.834247>
- Karataş, K. ve Sönmez N. (2019). Lise öğrencilerinin rehberlik hizmetlerine ve rehber öğretmene ilişkin görüşleri: Metaforik bir analiz. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 12(3), 915-934. <http://dx.doi.org/10.30831/akukeyg.454144>
- Keiyinci, S. (2022). *Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin uygulanmasında karşılaşılan güçlüklerle ilişkin rehber öğretmen algıları* [Yüksek Lisans Tezi]. Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Kızıl, D. (2007). *Ortaöğretim kurumlarındaki rehber öğretmenlerin ve sınıf rehber öğretmenlerin sınıf içi rehberlik etkinlikleri ile ilgili görüşleri* [Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kuzgun, Y. (2013). *Psikolojik danışma ve rehberlik (12. baskı)*. Ankara: Nobel.
- Lauterbach, A. A., Harrington, K., Yakut, A. D. and Krezmien, M. (2018). School counselor knowledge, beliefs, and practices related to the implementation of standards-based comprehensive school counseling in the United States. *Journal of School Based Counseling Policy and Evaluation*, 1(1), 1-16. <https://doi.org/10.25774/7hhc-x195>
- Miles, M. B., and Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2001). *Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yönetmeliği*. https://orgm.meb.gov.tr/alt_sayfalar/mevzuat/Milli%20E%C4%9Fitim%20Bakan%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20Rehberlik%20ve%20Psikolojik%20Hizmetler%20Y%C3%B6netmeli%C4%9Fi.htm
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2006). *İlköğretim ve ortaöğretim kurumları sınıf rehberlik programları el kitabı*. <http://orgm.meb.gov.tr/>
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2016). *İlköğretim ve ortaöğretim kurumları sınıf rehberlik programı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). *Rehberlik hizmetleri program hazırlama kitapçığı*. Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (27 Eylül 2023). https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_09/03112108_rehberlik_programi_hazirlama_kitapci.pdf
- Yılmaz, F. N. ve Orakçı, Ş. (2025). Okul rehberlik hizmetlerinin kapsamlı gelişimsel rehberlik program modeli açısından değerlendirilmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(2), 3471-3511. DOI. 10.51460/baebd.1555268

- Myrick, R. (1997). *Developmental guidance and counseling: A practical approach* (3th Ed.). Minneapolis: Educational Media Corporation.
- Nazlı, S. (2003) Öğretmenlerin kapsamlı/gelişimsel rehberlik ve psikolojik danışma programını algılamaları ve değerlendirmeleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(10), 131-145. <https://www.ajindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423872478.pdf>
- Nazlı, S. (2016). *Kapsamlı gelişimsel rehberlik programı*(5. baskı). Ankara: Anı.
- Özdemir, E. (2008). *Anadolu liselerinde görev yapan idareci ve öğretmenlerin rehberlik hizmetlerini benimseme düzeyi* [Yüksek Lisans Tezi]. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Parmaksız, İ. ve Gök, A. (2018). Rehber öğretmenlerinin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde karşılaştıkları güçlükler. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 47, 247-265. <https://doi.org/10.21764/maeuefd.359595>.
- Quast, C. (2003). Parents' Perceptions of the role and function of a high school guidance counselor. Unpublished master's thesis, Wisconsin University, Wisconsin.
- Rüzgar, M. E. (2016). Eğitim bilimlerine uygun yöntem sorunu: Nitel araştırma ve Erkuş'a cevap. *İlköğretim Online*, 15(4), 1-19. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/227007>
- Rye, D.R., and Sparks, R. (1999). *Strengthening K-12 School Counselling Programs: A Support System Approach* (2nd ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315781549>
- Sink, C. A. and MacDonald, G. (1998). The status of comprehensive guidance and counseling in the United States. *Professional School Counseling*, 2, 88-94.
- Siyez, D. M., Kaya, A. ve Uz Baş, A. (2012). Sınıf rehber öğretmenlerinin sınıf rehberlik programlarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Eurasian Journal of Educational Research*, 12(48), 213-230. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1057380.pdf>
- Staley, W. L. ve Carey, A. L. (1997). The role of school counselor in facilitating a quality twenty-first century workforce. *School Counselor*, 44(5), 377-383. <http://www.jstor.org/stable/23897871>
- Şarлак, Y. (2019). *Rehber öğretmenlerin rehberlik hizmetleri program hazırlama sürecine yönelik görüşlerinin incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tagay, Ö. ve Savi Çakar, F. (2017). Okullarda yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin rehber öğretmenlerinin görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3),1168-1186. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1487302>
- Tatlılıoğlu, K. ve Uysal, M. M. (Kasım, 2013). Okul rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin kapsamlı gelişimsel rehberlik anlayışı doğrultusunda değerlendirilmesi. *International Symposium On Changes And New Trends In Education (ICONTE)*. Konya, Türkiye.
- Tuzgöl Dost, M. (2020). Rehber öğretmenlerine göre rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin durumu ve sorunları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(76), 1673-1690. <https://doi.org/10.17755/esosder.715029>
- Tuzgöl Dost, M. ve Keklik, İ. (2012). Alanda çalışanların gözünden psikolojik danışma ve rehberlik alanının sorunları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(23), 389-407. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/181388>
- Yavuz, R. ve Polat, Ü. (2023). Psikolojik danışmanların okullarda karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri (Manisa İl Örneği). *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 212-238. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/3642394>
- Yeşilyaprak, B. (2003). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri Gelişimsel Yaklaşım*. 21. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Yeşilyaprak, B. (2019). 21. Yüzyılda eğitimde rehberlik hizmetleri (Gözden geçirilmiş 28.baskı). Ankara: Nobel.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı). Seçkin Yayıncılık
- Yumrutaş, A. (2006). *İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin rehberlik görevleriyle ilgili görüş ve uygulamalarının incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.